

DANMARKS STATISTIK

STATISTISKE MEDDELELSER

FJERDE RÆKKE FEM OG TREDIVTE BIND

FØRSTE HÆFTE

COMMUNICATIONS STATISTIQUES 4ME SÉRIE TOME 35 1RE LIVRAISON

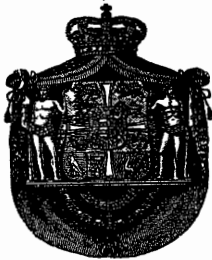

SKOLESØGENDE BØRNS
ERHVERVSMÆSSIGE ARBEJDE

TRAVAIL NON SCOLAIRE DES ENFANTS ÉCOLIERS

UDGIVET AF STATENS STATISTISKE BUREAU

PUBLIÉ PAR LE BUREAU DE STATISTIQUE DE L'ÉTAT

KØBENHAVN

BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI

1910

Forord.

Da Arbejdsraadet — under Hensyn til den forestaaende Revision af Fabrikloven — har ønsket tilvejebragt en Undersøgelse af, i hvilket Omfang skolesøgende Børn beskæftiges erhvervsmæssigt her i Landet, har Bureauet, efter Indenrigsministeriets Anmodning, og efter at der ved Finansloven var givet den fornødne Bevilling, foretaget en saadan Undersøgelse, hvis Resultater meddeles i nærværende Hæfte.

Materialet tilvejebragtes ved Hjælp af Skemaer, som i Henhold til Indenrigsministeriets Cirkulære af 25. April 1908 tilstilledes samtlige By- og Sogneraad. I det nævnte Cirkulære blev det paabudt, at Oplysningerne, der referere sig til Juni Maaned 1908, skulde fremskaffes ved Bistand fra Skolevæsenet — Lærerpersonalet, Skolekommissionerne og Skolelæger —, samt at Undersøgelsen skulde omfatte alle saadanne Klasser (i private saavel som i offentlige Skoler), hvori der undervistes Børn i skolepligtig Alder, for saa vidt Klassen herte til den almindelige Folkeskole eller efter Arten af den Undervisning, der meddeltes, maatte ligestilles med en Folkeskoleklasse.

Indholdet af de benyttede Spørgeskemaer, som efter Forhandling med Bestyrelsen for Danmarks Lærerforening blev udarbejdede i Bureauet, fremgaar af den Side 73—74 meddelte Gengivelse af Skemaerne.

Foreløbige Meddelelser om Undersøgelsens Resultater have været offentliggjorte i Statistiske Efterretninger 1910 Nr. 2 og 3.

Statens Statistiske Bureau i Juli 1910.

MICHAEL KOEFOED.

Adolph Jensen.

Indhold.

I. Samtlige arbejdende Skolebørn:	Side
1. Børnearbejdets Udbredelse i Byerne og paa Landet	7
2. Forsørgernes sociale Stilling m. v.	15
3. Børnenes Alder	25
II. Skolebørn, der arbejde for Fremmede:	
1. Tjenende Børn og Børn, der bo hjemme	31
2. Arbejdsgivernes Erhverv	35
3. Arbejdets Art	37
4. Arbejdets Varighed (Maaneder)	45
5. Den daglige Arbejdstid	48
6. Lønnen	59
A. Byerne	60
B. Landdistrikterne	65
7. Erhvervsarbejdet og Skoleundervisningen	69
<hr/>	
De benyttede Spørgeskemaer	73
<hr/>	
Resumé en français	75

I.

Samtlige arbejdende Skolebørn.

1. Børnearbejdets Udbredelse i Byerne og paa Landet.

Efter at det indkomne Materiale var revideret og en Del Skemaer vare udskudte, som enten ikke vare helt fyldestgørende udfyldte, eller som angik saadanne Skoler eller Klasser, som falde udenfor den ved Indenrigsministeriets Cirkulære givne Begrænsning for Undersøgelsen (jfr. Forordet), forelaa der Oplysninger for ialt 370440 skolesøgende Børn (187170 Drengene og 183270 Piger), der fordelte sig mellem Hovedstaden, Provinsbyerne og Landdistrikterne saaledes som angivet i nedenstaaende Oversigt:

	Drengene	Piger	Tilsammen
Hovedstaden ¹⁾	29612	29364	58976
Provinsbyerne	34272	35135	69407
Landdistrikterne	123286	118771	242057
Hele Landet...	187170	183270	370440

Om 259531 af de 370440 Børn blev det paa Skemaerne meddelt, at de slet ikke havde Arbejde af erhvervsmæssig Art; om 45512 oplystes det, at de havde Arbejde af erhvervsmæssig Art for Forældre eller Forsørgere, medens 65397 Børn arbejdede for Fremmede, jfr. nærmere omstaaende Tabel 1 (Side 8). For hele Landet under eet var det altsaa de tre Tiendedele af de skolesøgende Børn i Folkeskolen, der havde Arbejde, men af disse arbejdede de to Femtedele alene for Forældrene, medens de tre Femtedele af de arbejdende Børn vare beskæftigede for Fremmede.

Særskilt for Drengene og Piger og for hver af Landets tre Hoveddele finder man af Tabel 1 følgende Forholdstal (Side 9):

¹⁾ Til Hovedstaden er i nærværende Undersøgelse henregnet København, Frederiksberg og Gentofte Kommuner.

Tabel 1. Ikke arbejdende og arbejdende Børn i Byerne og i Landdistrikterne.

	Drengene				Piger			
	Ikke arbejdende	Arbejdende for Forsældre	Arbejdende for Fremmede	Tilsammen	Ikke arbejdende	Arbejdende for Forsældre	Arbejdende for Fremmede	Tilsammen
Hovedstaden:								
København, kommunale Betingsskoler.....	6192	70	1060	7322	6666	38	352	7056
— komm. Friskoler	12436	151	4450	17037	14374	132	2620	17126
— private Skoler..	572	3	39	614	577	10	13	600
Frederiksberg, Høldagsskoler	2494	28	488	3010	2651	6	225	2882
— Høldagsskoler	682	10	293	985	867	6	128	1001
Gentofte	410	25	209	644	573	5	121	699
Tilsammen ...	22786	287	6539	29612	25708	197	3459	29364
Provinsbyerne:								
Byer med over 10000 Indb. ¹⁾	12226	198	4549	16973	14633	92	2740	17465
— — 4—10000 Indb. ...	7940	173	3358	11471	9532	42	2090	11664
— — under 4000 — ...	4218	79	1531	5828	4871	39	1096	6006
Tilsammen ...	24384	450	9438	34272	29036	173	5926	35135
Landdistrikterne:								
København Amt.....	3686	392	1257	5335	4043	403	596	5042
Frederiksberg —	3262	735	1099	5096	3875	698	532	5105
Hølbæk —	4565	788	1526	6879	5301	760	612	6673
Sorø —	3454	798	1189	5441	3830	744	484	5058
Præstø —	4092	845	1504	6441	4853	643	660	6156
Børnholms —	942	501	337	1780	1049	475	177	1701
Maribo —	4175	573	997	5745	4662	426	510	5598
Svendborg —	5396	773	1131	7300	6085	602	463	7150
Odense —	5240	931	1306	7477	6233	684	494	7411
Vejle —	4370	1200	1441	7011	5261	805	540	6606
Aarhus —	4823	1976	2013	8812	5829	1790	785	8404
Randers —	4018	1651	2220	7889	5023	1489	967	7479
Aalborg —	4197	2130	1936	8263	5645	1454	997	8096
Hjørring —	4899	2060	2132	9091	5781	1775	1105	8661
Thisted —	2708	1096	1236	5040	3458	865	551	4874
Viborg —	4696	2143	2023	8862	5823	1753	864	8440
Ringkøbing —	4106	3259	2582	9947	5247	2885	1444	9576
Ribe —	3136	2242	1499	6877	3854	2061	826	6741
Tilsammen ...	71765	24093	27428	123286	85852	20312	12607	118771
Hele Landet ...	118935	24830	43405	187170	140596	20682	21992	183270

¹⁾ Efter Folketællingen 1906.

	Hoved- staden	Provins- byerne	Land- distrikterne	Hele Landet
Drenge:	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Ikke arbejdende.....	77,0	71,2	58,1	63,5
Arbejdende for Forældre.....	1,0	1,3	19,5	13,3
Arbejdende for Fremmede.....	22,0	27,5	22,4	23,2
Tilsammen...	100,0	100,0	100,0	100,0
Piger:				
Ikke arbejdende.....	87,5	82,6	72,3	76,7
Arbejdende for Forældre.....	0,7	0,5	17,1	11,3
Arbejdende for Fremmede.....	11,8	16,9	10,6	12,0
Tilsammen...	100,0	100,0	100,0	100,0

Som det vil ses, er det i Byerne kun et forholdsvis lille Antal Børn, der arbejder for Forældrene. Paa Landet, hvor Børnearbejdet overvejende bestaar i Kreaturpasning og Medhjælp ved almindeligt Landbrugsarbejde, er der derimod næsten lige saa mange Drenge, der arbejder for Forældrene som for Fremmede, og for Pigerne Vedkommende er der endogsaa henimod dobbelt saa mange i den første Gruppe som i den sidste.

Som foran nævnt har man til «Hovedstaden» henregnet København, Frederiksberg og Gentofte Kommuner. Antallet af arbejdende Børn i hver af de tre Kommuner fremgaar af Tabel 1. Stiller man, ligesom ovenfor, Tallet paa de arbejdende Børn i Forhold til det samlede Antal Børn, der i hver af de tre Kommuner søgte Folkeskolen, finder man, at der forholdsvis set var flest Børn, der arbejdede (for Fremmede og for Forældre) i Gentofte Kommune, nemlig 36 pCt. af Drengene og 18 pCt. af Pigerne; derefter følger København med 23 pCt. af Drengene og 13 pCt. af Pigerne, og sidst Frederiksberg med 21 pCt. af Drengene og 9 pCt. af Pigerne.

Indenfor København og Frederiksberg er der imidlertid en betydelig Forskel mellem de forskellige Skoler, og navnlig er Antallet af arbejdende Børn forholdsvis langt større i Københavns Friskoler end i Betalingsskolerne, og en tilsvarende Forskel finder man for Frederiksbergs Vedkommende mellem Halvdags- og Høldags-skolerne, jfr. omstaaende Forholdstal (Side 12):

Tabel 2. Børnearbejdets Udbredelse i de enkelte Byer¹⁾.

	Drenge			Piger		
	Samlet Antal Børn	Heraf arbejdede for Forældre eller Fremmede		Samlet Antal Børn	Heraf arbejdede for Forældre eller Fremmede	
		Antal	pCt.		Antal	pCt.
København	24973	5773	23,1	24782	3145	12,7
Frederiksberg	3995	819	20,5	3883	365	9,4
Aarhus	3399	863	25,4	3406	603	17,7
Odense	2650	517	19,5	2747	258	9,4
Aalborg	2238	760	34,0	2359	446	18,9
Horsens	1294	515	39,8	1427	379	26,6
Randers	1296	496	38,3	1270	302	23,8
Vejle	914	347	38,0	977	210	21,5
Esbjerg	1270	194	15,3	1357	99	7,3
Helsingør	1014	342	33,7	1123	156	13,9
Fredericia	963	236	24,5	991	127	12,8
Kolding	1008	280	27,8	944	124	13,1
Svendborg	927	197	21,3	864	128	14,8
Slagelse	671	219	32,6	677	129	19,1
Viborg	567	164	28,9	567	99	17,5
Rønne	562	217	38,6	578	138	23,9
Roskilde	499	173	34,7	462	92	19,9
Hjørring	569	226	39,7	646	151	23,4
Nakskov	624	253	40,5	631	121	19,2
Nyborg	610	164	26,9	637	122	19,2
Silkeborg	571	122	21,4	592	58	9,8
Nykøbing p. F.	604	197	32,6	696	124	17,8
Næstved	541	158	29,2	585	98	16,8
Frederikshavn	604	178	29,5	617	81	13,2
Korsør	676	164	24,3	579	109	18,8
Thisted	404	90	22,3	389	46	11,8
Nykøbing p. M.	517	113	21,9	505	49	9,7
Holstebro	365	88	24,1	393	65	16,5
Skive	409	116	28,4	367	49	13,4
Holbæk	374	115	30,7	394	52	13,2
Middelfart	316	61	19,3	353	51	14,4
Hillerød	249	87	34,9	285	45	15,8
Varde	264	94	35,6	232	71	30,6
Assens	290	105	36,2	289	95	32,9
Kalundborg	295	92	31,2	381	59	15,5
Faaborg	287	133	46,3	243	83	34,1
Køge	285	99	34,7	282	72	25,5
Ribe	318	103	32,4	284	73	25,7

¹⁾ Byerne ere ordnede efter Indbyggertallet ved Folketællingen 1906.

Tabel 2 (fortsat).

	Drenge			Piger		
	Samlet Antal Børn	Heraf arbejdede for Forældre eller Fremmede		Samlet Antal Børn	Heraf arbejdede for Forældre eller Fremmede	
		Antal	pCt.		Antal	pCt.
Maribo	248	98	39,5	244	50	20,5
Nørresundby	269	79	29,4	333	55	16,5
Ringsted	216	65	30,1	210	37	17,6
Vordingborg	313	89	28,4	337	62	18,4
Grenaa	189	70	37,0	215	45	20,9
Rudkøbing	202	94	46,5	190	48	25,3
Hobro	242	62	25,6	284	49	17,3
Lemvig	250	70	28,0	163	64	38,7
Skanderborg	191	82	42,9	182	28	15,4
Ringkøbing	183	41	22,4	208	36	17,3
Skagen	193	29	15,0	200	12	6,0
Marstal	196	33	16,8	162	13	8,0
Neksø	131	25	19,1	147	22	15,0
Allinge-Sandvig	273	66	24,2	264	33	12,5
Skelskør	183	61	33,3	193	33	17,1
Kerteminde	184	54	29,3	183	55	30,1
Bogense	151	36	23,8	189	27	14,3
Frederikssund	172	56	32,6	184	43	23,4
Sorø	265	46	17,4	213	33	15,5
Løgster	116	39	33,4	135	31	23,0
Stege	92	47	51,1	73	21	28,8
Nykøbing p. S.	131	32	24,4	137	32	23,6
Sæby	115	28	24,3	120	33	27,5
Storeheddinge	172	26	15,1	169	24	14,2
Nibe	82	29	35,4	128	24	18,8
Rødby	113	23	20,4	84	14	16,7
Stubbekøbing	110	36	32,7	117	33	28,2
Æbeltoft	85	23	27,1	83	27	32,5
Frederiksværk	115	24	20,9	132	19	14,4
Sakskøbing	83	25	30,1	72	16	22,2
Præstø	77	27	35,1	97	18	18,6
Nysted	80	23	28,8	76	12	15,8
Ærøskøbing	86	31	36,0	114	38	33,3
Svaneke	89	12	13,5	109	18	16,5
Hasle	95	12	12,6	102	14	13,7
Aakirkeby	72	5	6,9	82	4	4,9
Mariager	64	12	19,1	75	12	16,0

	Af Børnene arbejdede (for Forældre eller Fremmede)	
	Dreng pCt.	Piger pCt.
København:		
Kommunale Betalingsskoler ...	15,4	5,5
Kommunale Friskoler	27,0	16,1
Frederiksberg:		
Heldagsskoler	17,1	8,0
Halvdagsskoler	30,8	13,4

For Københavns Vedkommende foreligger der desuden Oplysninger fra en Del private (ikke-kommunale) Skoler, der efter Undervisningens Art nærmest maa sidestilles med Folkeskolen. I disse Skoler var det forholdsvise Antal af arbejdende Børn endnu mindre end i de kommunale Betalingsskoler, nemlig ca. 7 pCt. for Drengenes Vedkommende og ca. 4 pCt. for Pigerne.

Som det fremgaar af Oversigten Side 9, er der forholdsvis flere af Provinsbyernes end af Hovedstadens Skolebørn, der arbejde, nemlig ca. 29 pCt. af Drengene (mod 23 pCt. i Hovedstaden) og ca. 17 pCt. af Pigerne (mod ca. 13 pCt. i Hovedstaden). Deler man Provinsbyerne i Grupper efter Indbyggertallet, finder man omtrent samme Arbejdsprocent for Børnene i de større og i de mindre Byer, jfr. nedenstaaende Tal:

	Af Børnene arbejdede (for Forældre eller Fremmede)	
	Dreng pCt.	Piger pCt.
Provinsbyer med over 10000 Indb. . . .	28,0	16,2
— — 4—10000 — . . .	30,8	18,3
— — under 4000 — . . .	27,6	18,9

For hver enkelt By er Antallet af Skolebørn i de af Undersøgelsen omfattede Skoler samt Antallet af arbejdende Børn meddelt i foranstaaende Tabel 2 (S. 10-11). Af de vedføjede Forholdstal vil det ses, at Arbejdsprocenten varierer stærkt fra By til By, — for Drengene mellem 7 og 51 pCt., for Pigerne mellem 5 og 39 pCt.

I følgende Byer arbejdede over 40 pCt. af Drengene: Stege 51 pCt., Rudkøbing 47, Faaborg 46, Skanderborg 43 og Nakskov 41 pCt.

I følgende Byer arbejdede over 30 pCt. af Pigerne: Lemvig 39 pCt., Faaborg 34, Ærøskøbing, Assens og Æbeltoft 33, Varde 31 og Kerteminde 30 pCt.

I følgende Byer arbejdede højst 20 pCt. af Drengene: Aakirkeby 7 pCt., Hasle 13, Svaneke 14, Skagen, Storehøddinge og Esbjerg 15, Marstal og Sorø 17, Mariager og Middelfart 19 og Odense 20 pCt.

I følgende Byer arbejdede højst 10 pCt. af Pigerne: Aakirkeby 5 pCt., Skagen 6, Esbjerg 7, Marstal 8, Odense og Frederiksberg 9, Nykøbing p. M. og Silkeborg 10 pCt.

For Landdistrikternes Vedkommende er der i Tabel 1 for hvert enkelt Amt gjort Rede for Antallet af ikke-arbejdende Børn og Antallet af Børn, der arbejdede for Forældre og for Fremmede. Paa Grundlag af de der anførte Tal har man beregnet nedenstaaende Oversigt:

Landdistrikterne i	Af Drengene arbejdede			Af Pigerne arbejdede		
	for Forældre pCt.	for Fremmede pCt.	Til sammen pCt.	for Forældre pCt.	for Fremmede pCt.	Til sammen pCt.
Københavns Amt.....	7,3	23,6	30,9	8,0	11,8	19,8
Frederiksberg —	14,4	21,6	36,0	13,7	10,4	24,1
Holbæk —	11,5	22,1	33,6	11,4	9,2	20,6
Sorø —	14,6	21,9	36,5	14,7	9,6	24,3
Præstø —	13,1	23,4	36,5	10,5	10,7	21,2
Bornholms —	28,2	18,9	47,1	27,9	10,4	38,3
Maribo —	10,0	17,3	27,3	7,6	9,1	16,7
Svendborg —	10,6	15,5	26,1	8,4	6,5	14,9
Odense —	12,4	17,5	29,9	9,2	6,7	15,9
Vejle —	17,1	20,6	37,7	12,2	8,2	20,4
Aarhus —	22,4	22,9	45,3	21,3	9,3	30,6
Randers —	20,9	28,2	49,1	19,9	12,9	32,8
Aalborg —	25,8	23,4	49,2	18,0	12,3	30,3
Hjørring —	22,7	23,4	46,1	20,4	12,8	33,2
Thisted —	21,8	24,5	46,3	17,7	11,3	29,0
Viborg —	24,2	22,8	47,0	20,8	10,2	31,0
Ringkøbing —	32,8	25,9	58,7	30,1	15,1	45,2
Ribe —	32,6	21,8	54,4	30,6	12,2	42,8

Som det vil ses, er der betydelig Forskel mellem Landets forskellige Egne. Forholdsvis mindst benyttes Skolebørnene til Arbejde paa Fyn og Lolland-Falster; her arbejder (for Forældre

og Fremmede) imellem en Fjerdedel og en Tredjedel af Drengene og omkring en Sjettedel af Pigerne. I noget større Udstrækning arbejde Skolebørnene paa Sjælland, omkring en Tredjedel af Drengene og imellem en Fjerdedel og en Femtedel af Pigerne. Forholdsvis langt større er Antallet af arbejdende Skolebørn paa Bornholm, nemlig henimod Halvdelen af Drengene og to Femtedele af Pigerne. I Jylland er Børnearbejdet gennemgaaende langt mere udbredt end paa Øerne, mindst i Vejle Amt, som i dette Forhold som i saa mange andre staar som et Overgangsled mellem Landsdelene Øst og Vest for Lillebælt; her arbejder henede to Femtedele af Drengene og en Femtedel af Pigerne. I de øvrige jyske Amter med Undtagelse af Ringkøbing og Ribe er det mellem to Femtedele og Halvdelen af Drengene og omkring en Tredjedel af Pigerne, der arbejder. Endelig finder man i Jyllands sydvestligste Egne, Ringkøbing og Ribe Amter, at langt over Halvdelen af Drengene og over de to Femtedele af Pigerne anvendes til erhvervsmæssigt Arbejde.

Det forskellige Omfang, hvori man i de forskellige Egne af Landet tager Skolebørnene i Erhvervsarbejdets Tjeneste, er naturligvis i væsentlig Grad paavirket af, om Landbrugsarbejdet efter dets Karakter i større eller mindre Omfang giver Lejlighed til passende Beskæftigelse af Børn. Saaledes staar de høje Tal for visse Egne af Jylland utvivlsomt i Forbindelse med, at det i disse Egne er Skik at lade Kreaturer (Hornkvæg og Faar) gaa løse under Tilsyn af Vogterbørn. Men ved Siden heraf spiller formentlig ogsaa Velstandsforholdene en vis Rolle i denne Sammenhæng (jfr. de lave Tal for arbejdende Børn paa Fyn og Lolland-Falster). Det vil iøvrigt ses, at Tallene for Børn, der arbejde for Forældrene, variere langt mere fra Amt til Amt end Tallene for Børn, der arbejde for Fremmede. Det vil i det følgende blive paavist, at de sidstnævnte Børn overvejende ere Husmands- og Daglejerbørn, de førstnævnte overvejende Gaardmandsbørn, og det synes saaledes, at Tallene give Støtte for den i og for sig naturlige Antagelse, at medens Fattigfolks Børn overalt maa deltage i det erhvervsmæssige Arbejde, samtidig med at de søge Skolen, er det

fortrinsvis i de magre Egne, at Gaardmandsklassen lader Børnene deltage i Arbejdet — og da især som Medhjælp i Forældrenes egen Bedrift.

2. Forsørgernes sociale Stilling m. v.

Til Belysning af, i hvilket Omfang Børn fra de forskellige sociale Lag af Befolkningen deltage i det erhvervmæssige Arbejde, blev der for hvert enkelt af de 370000 Børn meddelt Oplysning om Forsørgerens Livsstilling. Resultatet af denne Undersøgelse findes i omstaaende Tabel 3 (Side 16—17), hvor Børnene ere inddelte i 13 Grupper efter Forsørgernes Erhverv. Ved denne Inddeling er der ikke taget Hensyn til, om Forsørgeren var Mand eller Kvinde (jfr. herom i det følgende Side 21 ff.); en Gaardmandsenkes Børn findes saaledes opførte under Rubrik 3 (Gaardejere) osv.

Beregner man for hele Landet under eet, hvor stor en Del af Børnene i hver Gruppe der overhovedet angaves at have erhvervmæssigt Arbejde, faas nedenstaaende Tal:

Forsørgernes Erhverv:	Af Børnene arbejdede (for Forældre eller Fremmede)	
	Drenge pCt.	Piger pCt.
1. Tjenestemænd under Stat og Kommune o. l. (jfr. dog Nr. 2).....	20,1	12,3
2. Underordnede Tjenestemænd ved Jernbane- og Postvæsen osv.	27,8	12,7
3. Gaardejere o. l.	42,0	28,5
4. Husmænd.....	43,8	34,3
5. Landarbejdere.....	44,5	27,8
6. Mejerister, Gartnere, Skovfogder.....	28,2	16,2
7. Fiskere.....	34,3	21,6
8. Søfolk.....	20,2	11,5
9. Selvstændige Haandværkere o. l.	29,9	17,4
10. Selvstændige Handlende o. l.	23,0	12,3
11. Funktionærer ved Industri og Handel.....	23,9	9,9
12. Arbejdere ved Industri og Handel.....	30,9	18,4
13. Andre og uangivne Erhverv.....	37,7	23,1
Samtlige Grupper...	36,5	23,3

Det vil ses, at Forholdstallene variere betydeligt. Medens f. Eks. kun en Femtedel af de Drenge og en Ottendedel af de Piger, der ere Børn af Tjenestemænd (Gruppe 1), have erhvervs-

Tabel 3. For-

Forsørgernes Erhverv	Drenge				Piger	
	Ikke arbejdende	Arbejdende for Forældre	Arbejdende for Fremmede	Tilsammen	Ikke arbejdende	Arbejdende for Forældre
Hovedstaden						
1. Tjenestemænd under Stat og Kommune o. l. (jfr. dog Nr. 2)	1386	6	288	1680	1440	1
2. Underordnede Tjenestemænd ved Jernbane- og Postvæsen osv.	685	2	143	830	824	1
3. Gaardejere o. l.	15	1	5	21	24	"
4. Husmænd	4	"	1	5	7	1
5. Landarbejdere	35	"	27	62	52	1
6. Mejerister, Gartnere, Skovfogder	224	16	42	282	246	4
7. Fiskere	27	3	13	43	45	"
8. Søfolk	316	2	76	394	289	1
9. Selvstændige Haandværkere o. l.	2477	81	549	3107	2527	28
10. Selvstændige Handlende o. l. . .	1532	76	263	1871	1473	16
11. Funktionærer ved Industri og Handel	1029	8	203	1240	1263	5
12. Arbejdere ved Industri og Handel	14410	88	4749	19247	16831	136
13. Andre og uangivne Erhverv...	646	4	180	830	687	3
Tilsammen...	22786	287	6539	29612	25708	197
Provinsbyerne						
1. Tjenestemænd under Stat og Kommune o. l. (jfr. dog Nr. 2)	1207	8	237	1452	1366	3
2. Underordnede Tjenestemænd ved Jernbane- og Postvæsen osv.	1551	16	469	2036	1673	5
3. Gaardejere o. l.	225	22	9	256	239	5
4. Husmænd	390	16	56	462	393	3
5. Landarbejdere	138	3	37	178	180	"
6. Mejerister, Gartnere, Skovfogder	292	15	49	356	344	7
7. Fiskere	601	11	205	817	720	7
8. Søfolk	555	1	156	712	545	2
9. Selvstændige Haandværkere o. l.	3124	89	861	4074	3349	23
10. Selvstændige Handlende o. l. . .	1992	95	387	2474	2386	15
11. Funktionærer ved Industri og Handel	677	12	193	882	782	6
12. Arbejdere ved Industri og Handel	13144	158	6606	19908	16352	96
13. Andre og uangivne Erhverv...	488	4	173	665	707	1
Tilsammen...	24384	450	9438	34272	29036	173

ørgernes Erhverv.

		Drenge				Piger				
Arbejdende for Fremmede	Tilsammen	Ikke arbejdende	Arbejdende for Forældre	Arbejdende for Fremmede	Tilsammen	Ikke arbejdende	Arbejdende for Forældre	Arbejdende for Fremmede	Tilsammen	
Landdistrikterne										
108	1549	2165	273	388	2826	2331	318	160	2809	1
82	907	2279	157	955	3391	2707	301	419	3427	2
1	25	16855	11019	1324	29198	20243	7519	662	28424	3
"	8	19967	9266	10054	39287	25121	8371	4894	38386	4
14	67	6841	507	5060	12408	8157	794	2386	11337	5
25	275	1485	313	351	2149	1631	241	125	1997	6
3	48	1651	281	677	2609	1901	229	352	2482	7
27	317	638	24	124	786	705	37	46	788	8
206	2761	10196	1275	3874	15345	11770	1434	1587	14791	9
92	1581	2349	360	572	3281	2697	348	206	3251	10
102	1370	716	63	280	1059	804	65	58	927	11
2686	19653	4616	249	2539	7404	5472	347	1171	6990	12
113	803	2006	307	1230	3543	2313	308	541	3162	13
3459	29364	71764	24094	27428	123286	85852	20312	12607	118771	
Hele Landet										
132	1501	4758	287	913	5958	5137	322	400	5859	1
235	1913	4515	175	1567	6257	5204	307	736	6247	2
5	249	17095	11042	1338	29475	20506	7524	668	28698	3
32	428	20361	9282	10111	39754	25521	8375	4926	38822	4
42	222	7014	510	5124	12648	8389	795	2442	11626	5
27	378	2001	344	442	2787	2221	252	177	2650	6
143	870	2279	295	895	3469	2666	236	498	3400	7
86	633	1509	27	356	1892	1539	40	159	1738	8
442	3814	15797	1445	5284	22526	17646	1485	2235	21366	9
238	2639	5873	531	1222	7626	6556	379	536	7471	10
77	865	2422	83	676	3181	2849	76	237	3162	11
318	20766	32170	495	13894	46559	38655	579	8175	47409	12
149	857	3140	315	1583	5038	3707	312	803	4822	13
3926	35135	118934	24831	43405	187170	140596	20682	21992	183270	

mæssigt Arbejde, er dette Tilfældet med næsten Halvdelen af Husmændenes skolesøgende Sønner og over en Tredjedel af deres Døtre. I foranstaaende Oversigt (S. 15), hvor Hovedstaden, Provinsbyerne og Landdistrikterne ere tagne under eet, og hvor der ikke er sondret mellem Arbejde for Forældre og Fremmede, kunde de typiske Forskelligheder mellem Grupperne imidlertid ikke ret komme til Syne. Man skal derfor for de væsentligere Grupper anføre Forholdstallene for hver af Landets Hoveddele og særskilt for Arbejde for Forældre og for Fremmede; jfr. nedenstaaende Oversigt, beregnet paa Grundlag af Tabel 3:

Forsørgernes Erhverv:	Af Drengene arbejdede		Af Pigerne arbejdede	
	for Forældre pCt.	for Fremmede pCt.	for Forældre pCt.	for Fremmede pCt.
Hovedstaden:				
1. Tjenestemænd under Stat og Kommune o. l. (jfr. dog Nr. 2)	0,4	17,1	0,0	7,0
2. Underordnede Tjenestemænd ved Jernbane- og Postvæsen o. s. v.	0,3	17,2	0,2	9,0
9. Selvstændige Haandværkere o. l.	2,6	17,7	1,0	7,5
10. Selvstændige Handlende o. l.	4,0	14,1	1,0	5,8
11. Funktionærer ved Industri og Handel	0,6	16,4	0,4	7,4
12. Arbejdere ved Industri og Handel ..	0,5	24,6	0,7	13,7
Provinsbyerne:				
1. Tjenestemænd under Stat og Kommune o. l. (jfr. dog Nr. 2)	0,6	16,3	0,2	8,8
2. Underordnede Tjenestemænd ved Jernbane- og Postvæsen o. s. v.	0,8	23,0	0,2	12,3
9. Selvstændige Haandværkere o. l.	2,2	21,1	0,6	11,6
10. Selvstændige Handlende o. l.	3,9	15,6	0,6	9,0
11. Funktionærer ved Industri og Handel	1,3	21,9	0,7	8,9
12. Arbejdere ved Industri og Handel ..	0,8	33,2	0,5	20,8
Landdistrikterne:				
3. Gaardejere o. l.	37,7	4,6	26,5	2,3
4. Husmænd	23,6	25,6	21,8	12,8
5. Landarbejdere	4,1	40,8	7,0	21,0
9. Selvstændige Haandværkere o. l.	8,3	25,3	9,7	10,7
10. Selvstændige Handlende o. l.	11,0	17,4	10,7	6,3
12. Arbejdere ved Industri og Handel ..	3,4	34,3	5,0	16,7

For Byernes Vedkommende falder Forskellen mellem den egentlige Arbejderklasse (Gruppe 12) og de øvrige Grupper stærkt

i Øjnene, og denne Forskel er særlig stor for Pigernes Vedkommende. Mellem Tallene for Tjenestemandsgupperne paa den ene Side og de selvstændige Næringsdrivendes Grupper paa den anden Side er der for Hovedstadens Vedkommende ikke nogen væsentlig Forskel. I Provinsbyerne staa Tjenestemændene ved Jernbane- og Postvæsenet o. l. (Gruppe 2) og Haandværkerne (Gruppe 9) omtrent med samme Arbejdsprocent og væsentlig højere end de øvrige Tjenestemænd (Gruppe 1) og de Handlende (Gruppe 10). Børn af Funktionærer ved Industri og Handel, d. v. s. Kommis'er, Kontor- og Lagerpersonale o. l. (Gruppe 11) arbejde nærmest i samme Omfang som Haandværkerbørn.

Paa Landet træde de sociale Modsætninger langt stærkere frem. Af Gaardmandsbørnene arbejder for Fremmede kun 5 pCt. af Drengene og 2 pCt. af Pigerne, af Husmandsbørnene henholdsvis 26 og 13 pCt. og af Landarbejderbørnene henholdsvis 41 og 21 pCt. Til Gengæld arbejder en langt større Del af Gaardmands- end af Husmandsbørnene for Forældrene, og af Landarbejderbørnene er det kun nogle faa Procent, der arbejder for Forældrene. Af Landhaandværkerens Børn arbejder for Fremmede en lignende Procentdel som af Husmandsbørnene, af de Handlendes Børn væsentlig færre. Børn af Arbejdere ved Industri og Handel paa Landet arbejde nærmest i samme Omfang som Børn af Landarbejdere.

Ved at inddele Børnene efter den Erhvervsgruppe, Forsørgerne tilhøre (saaledes som det er sket i det foregaaende), faar man kun et ret ufuldkomment Billede af, i hvilket Forhold de forskellige sociale Lag lade deres Børn deltage i Erhvervsarbejdet. Naar det f. Eks. foran er oplyst, at omtrent 18 pCt. af de Drengene i Hovedstadens Skoler, hvis Forældre høre til de selvstændige Haandværkeres Gruppe, arbejder for Fremmede, medens omtrent 25 pCt. af Arbejderklassens skolesøgende Drengene arbejder for Fremmede, give disse to Tal næppe noget rigtigt Billede af Forholdet. Det maa nemlig erindres, at Undersøgelsen alene omfatter Folkeskolen og dermed ligestillede Skoler; men det maa antages, at de selvstændige Haandværkere i større Omfang end Arbejderklassen lade deres Børn

søge andre Undervisningsanstalter end Folkeskolen, og at saadanne Børn næppe i nævneværdigt Omfang have erhvervsmæssigt Arbejde. Med andre Ord: medens Arbejdsprocenten 25 for Arbejderklassens Drengene i det væsentlige er rigtig, gælder Arbejdsprocenten 17 (jfr. ovenfor) ikke for de selvstændige Haandværkere som Helhed, men for denne Erhvervsgruppes underste Lag, for dem, hvis Indtægter ikke tillade dem at lade Børnene gaa i private Mellem-skoler, højere Almenskoler o. l. Forskellen mellem de sociale Grupper er altsaa sandsynligvis en Del større end angivet i foranstaaende Oversigter.

Men ogsaa i en anden Henseende er Delingen efter Erhvervsgrupper ufyldstgørende. Det er foran nævnt, at man i Tabel 3 (Side 16—17) har henført Enker til den Erhvervsgruppe, deres Mand tilhørte. Men medens dette vel — socialt set — kan være rigtigt nok, maa det erindres, at Mandens Død i Almindelighed fremkalder en betydelig Forandring af Hjemmets økonomiske Forhold, hvad der i nærværende Sammenhæng er af afgørende Betydning. Man har i det Hele ved Bearbejdelsen af Materialet kombineret Oplysningerne om Forsørgerens Erhverv med de Oplysninger, der forelaa om Forsørgerens Køn og ægteskabelige Stilling. Dog har man ikke fundet det nødvendigt at lade denne ret bekostelige og tidtagende Bearbejdelse omfatte det hele Materiale, men kun et repræsentativt Udsnit af dette, stort nok til Formaalet. Denne Del af Undersøgelsen omfatter for Hovedstadens Vedkommende de kommunale Betalingsskoler, de private Skoler med Folkeskoleundervisning samt Gentoftes Kommunes Skoler, for Provinsbyerne samtlige Byer med under 4000 Indbyggere, og for Landdistrikternes Vedkommende 6 af de 18 Amter, nemlig: Holbæk, Præstø, Svendborg, Aarhus, Hjørring og Ribe Amter, — alt i alt 117954 af de 370444 Børn eller paa det nærmeste en Tredjedel.

Idet der i det følgende skal gøres Rede for denne Del af Undersøgelsen, skal man først give en Oversigt over de ikke-arbejdende og de arbejdende Børns Fordeling efter Forsørgerens Køn og ægteskabelige Stilling uden Hensyntagen til Erhvervstillingen; jfr. omstaaende Tabel 4 (Side 22—23).

Med Hensyn til de enkelte Rubrikker i denne Tabel skal det bemærkes, at Tallene for Børn, der forsørgedes af separerede og fraskilte Personer, vist nok maa betragtes som Minimumstal. Det er nemlig en almindelig Erfaring, der bl. a. ogsaa er gjort ved Folketællingerne, at Personer, hvis Ægteskab er opløst ved Skilsmisse, have Tilbøjelighed til at angive sig som Enker resp. Enkemænd. Her, hvor Udfyldningen af Skemaer ikke er foretaget af de paagældende selv, men af Lærerne, er denne Fejlkilde maaske af mindre Betydning, men man kan dog ikke helt bortse derfra, idet Lærerne næppe altid kunne være paa det rene med det virkelige Forhold. Hvad her er bemærket om Fraskilte og Separerede, gælder vist nok ogsaa i nogen Grad om Gruppen Ugifte.

Paa Grundlag af Tabel 4 har man beregnet nedenstaaende Forholdstal:

Forsørgede af:	Af Børnene i Byerne arbejdede (for Forældre eller Fremmede)			
	Hovedstaden		Provinsbyerne	
	Drenge pCt.	Piger pCt.	Drenge pCt.	Piger pCt.
Gifte Mænd	15,5	5,9	26,5	17,8
Andre Mænd	16,1	8,8	21,2	16,3
Mænd overhovedet	15,5	6,0	26,3	17,8
Ugifte Kvinder	17,6	7,1	31,7	23,6
Enker	31,6	12,7	44,2	31,3
Andre Kvinder	25,6	17,2	35,4	39,7
Kvinder overhovedet	29,3	12,4	41,9	31,5

	Landdistrikterne					
	Af Drengene arbejdede			Af Pigerne arbejdede		
	for Forældre pCt.	for Fremmede pCt.	Til- sammen pCt.	for Forældre pCt.	for Fremmede pCt.	Til- sammen pCt.
Gifte Mænd	19,3	20,7	40,0	17,6	9,5	27,1
Andre Mænd	26,4	23,9	50,3	20,5	14,1	34,6
Mænd overhovedet	19,5	20,3	40,3	17,7	9,7	27,4
Ugifte Kvinder	4,2	27,4	31,6	12,0	16,8	28,8
Enker	16,2	34,8	51,0	14,4	18,5	32,9
Andre Kvinder	8,3	38,5	46,8	7,4	18,8	26,2
Kvinder overhovedet	14,1	34,2	48,3	13,4	18,3	31,7

Med Hensyn til disse Tal skal man først bemærke, at naar Forskellen mellem Arbejdsprocenterne for Provinsbyerne og Hoved-

Tabel 4. Forsørgernes Køn

	Hovedstaden			
	Ikke arbejdende	Arbejdende for Forældre	Arbejdende for Fremmede	Tilsammen
Forsørgede af Mænd:				
Ugifte	7	"	1	8
Gifte	6455	90	1095	7640
Enkemænd	121	"	25	146
Separerede	10	"	2	12
Fraskilte	4	"	"	4
Ægteskabelig Stilling uangivet	19	1	2	22
Tilsammen...	6616	91	1125	7832
Forsørgede af Kvinder:				
Ugifte	61	1	12	74
Gifte	14	1	2	17
Enker	337	4	152	493
Separerede	25	"	9	34
Fraskilte	12	1	6	19
Ægteskabelig Stilling uangivet	7	"	1	8
Tilsammen...	456	7	182	645
Uangivet om Forsørgeren var Mand ell. Kvinde	102	"	1	103
I alt ...	7174	98	1308	8580
Forsørgede af Mænd:				
Ugifte	5	"	"	5
Gifte	6968	41	395	7404
Enkemænd	140	1	10	151
Separerede	8	"	3	11
Fraskilte	5	"	2	7
Ægteskabelig Stilling uangivet	18	"	1	19
Tilsammen...	7144	42	411	7597
Forsørgede af Kvinder:				
Ugifte	105	"	8	113
Gifte	15	"	5	20
Enker	428	10	52	490
Separerede	35	1	8	44
Fraskilte	17	"	1	18
Ægteskabelig Stilling uangivet	10	"	1	11
Tilsammen...	610	11	75	696
Uangivet om Forsørgeren var Mand ell. Kvinde	62	"	"	62
I alt ...	7816	53	486	8355

og ægteskabelige Stilling.

Provinsbyerne				Landdistrikterne			
Ikke arbejdende	Arbejdende for Forældre	Arbejdende for Fremmede	Tilsammen	Ikke arbejdende	Arbejdende for Forældre	Arbejdende for Fremmede	Tilsammen
Drenge							
4	1	2	7	55	32	27	114
3836	71	1309	5216	24577	7890	8491	40958
94	2	23	119	639	350	294	1283
2	"	"	2	12	3	10	25
2	"	"	2	11	4	13	28
2	"	"	2	39	12	19	70
3940	74	1334	5348	25333	8291	8854	42478
28	"	13	41	210	13	84	307
16	"	10	26	28	6	17	51
206	5	158	369	1013	334	719	2066
12	"	6	18	43	9	39	91
12	"	6	18	43	3	26	72
2	"	1	3	2	"	2	4
276	5	194	475	1339	365	887	2591
2	"	3	5	239	28	64	331
4218	79	1531	5828	26911	8684	9805	45400
Piger							
1	"	"	1	64	15	23	102
4411	34	923	5368	29013	7029	3791	39833
102	2	20	124	701	234	144	1079
2	"	"	2	9	1	2	12
3	"	"	3	10	2	4	16
5	"	"	5	55	10	7	72
4524	36	943	5503	29852	7291	3971	41114
42	"	13	55	220	37	52	309
11	1	10	22	72	5	15	92
255	2	114	371	1293	277	357	1927
14	"	2	16	58	7	14	79
10	"	11	21	34	5	11	50
3	"	1	4	5	"	3	8
335	3	151	489	1682	331	452	2465
12	"	2	14	169	9	28	206
4871	39	1096	6006	31703	7631	4451	43785

staden er noget større end efter den foran foretagne Beregning paa Grundlag af det hele Materiale, har dette sin naturlige Forklaring i, at man i nærværende Undersøgelse, som ovenfor nævnt, for Hovedstadens Vedkommende ikke har medtaget Friskolerne (og de frederiksbergske Skoler). Dette er imidlertid uden Betydning i denne Sammenhæng, hvor Interessen kun knytter sig til Forskellen mellem Arbejdsprocenterne for de forskellige Grupper af Forsørgere inden for hver af de tre Hoveddele af Landet.

Det fremgaar af Oversigten Side 21, at Arbejdsprocenten (Arbejde for Forældre og Fremmede under eet) overalt er større for Børn, der forsørges af Kvinder, end for Børn, der forsørges af Mænd. Af de enkelte Grupper skal særlig fremhæves Enkerne, der i Sammenligning med gifte Mænd overalt staa med en særlig høj Arbejdsprocent. (Det almindelige er jo, at baade Faderen og Moderen leve, og leve sammen; Tallene for Børn, der angives som forsørgede af gifte Mænd, maa derfor opfattes som de normale). At Børn, forsørgede af ugifte Kvinder, arbejde i forholdsvis mindre Omfang end Børn, der forsørges af Enker (og af Kvinder overhovedet), staa sandsynligvis i Forbindelse med Aldersforholdene; det er jo rimeligt, at ugifte Kvinders Børn gennemgaaende ere yngre end Enkers, og — som det vil blive paavist i det følgende — stiger Arbejdsprocenten med Børnenes Alder. For Landdistrikternes Vedkommende er der i Oversigten givet Forholdstal særskilt for Børn, der arbejde for Forældre, og for Børn, der arbejde for Fremmede; at Tallene for de førstnævnte ere mindre for Børn, hvis Forsørgere ere Kvinder, end for dem, der forsørges af Mænd, er naturligt nok, da Kvinderne forholdsvis sjældnere end Mændene have selvstændig Bedrift, hvor Børnenes Arbejdskraft kan finde Anvendelse.

For en Række større Erhvervsgrupper (de samme som i Oversigten foran Side 18) har man i efterfølgende Tabel 5 (Side 26—27) anført Antallet af ikke arbejdende og arbejdende Børn, der forsørges dels af gifte Mænd, dels af Enker. For nogle Grupper Vedkommende ere Tallene ved den stærke Deling blevne saa smaa, at Resultaterne ere usikre, men i det store og hele giver en

Betragtning af denne Tabel Bekræftelse paa det ovenfor anførte, jfr. nedenstaaende Forholdstal for enkelte større Grupper:

Forsørgede af	Af Børnene i Byerne arbejdede (for Forældre eller Fremmede)				
	Hovedstaden		Provinsbyerne		
	Drenge pCt.	Piger pCt.	Drenge pCt.	Piger pCt.	
Selvstændige Handlende	Gifte Mænd ..	12,6	2,6	16,8	8,8
	Enker	26,0	14,3	31,9	10,4
Arbejdere ved Industri og Handel	Gifte Mænd ..	17,2	7,7	33,0	24,9
	Enker	39,0	13,5	50,5	41,6

Forsørgede af		Landdistrikterne					
		Af Drengene arbejdede			Af Pigerne arbejdede		
		for Forældre pCt.	for Fremmede pCt.	Til- sammen pCt.	for Forældre pCt.	for Fremmede pCt.	Til- sammen pCt.
Gaardejere	Gifte Mænd	37,0	4,2	41,2	27,1	2,0	29,1
	Enker	44,3	7,2	51,5	32,3	4,0	36,3
Husmænd	Gifte Mænd	22,7	24,9	47,6	22,2	11,8	34,0
	Enker	21,0	35,9	56,9	16,9	17,5	34,4
Landarbejdere	Gifte Mænd	4,1	38,6	42,7	6,7	20,2	26,9
	Enker	2,0	51,9	53,9	5,7	25,7	31,4
Arbejdere ved Indu- stri og Handel	Gifte Mænd	3,6	30,0	33,6	5,3	13,5	18,8
	Enker	1,2	43,6	44,8	6,5	29,9	36,4

Forskellen mellem Arbejdsprocenterne for Børn, der forsørges af Enker, og Børn, der forsørges af gifte Mænd, er især betydelig for de Handlendes og Arbejdernes Grupper i Byerne. Paa Landet er Forskellen mest fremtrædende for Gruppen «Arbejdere ved Industri og Handel», noget mindre for Husmands- og Landarbejdergrupperne. I Gaardmandsklassen giver den samme Tendens sig navnlig Udslag i, at Enkernes Børn i større Omfang end de Børn, hvis Fader er i Live, tages til Hjælp ved Arbejdet i den hjemlige Bedrift.

3. Børnenes Alder.

I Tabel 6 (Side 28) er der meddelt en Oversigt over samtlige Børns Fordeling efter Alder med særskilte Kolonner for de ikke arbejdende Børn, for Børn, der arbejde for Forældre, og for Børn, der arbejde for Fremmede.

Det fremgaar af, hvad foran er anført, at for hele Landet under eet udgjorde de arbejdende Drenge noget over en Tredjedel (37 pCt.) af samtlige Drenge i Folkeskolen og de arbejdende Piger

Tabel 5. Børn forsørgede af

Forsørgernes Erhverv	Drenge					
	forsørgede af gifte Mænd				forsørgede af andre	
	Ikke arbejdende	Arbejdende for Forældre	Arbejdende for Fremmede	Tilsammen	Ikke arbejdende	Arbejdende for Forældre
1. Tjenestemænd under Stat og Kommune o. l. (jfr. Nr. 2)	691	1	101	793	18	"
2. Underordnede Tjenestemænd ved Jernbane- og Postvæsen osv.	299	1	50	350	"	"
9. Selvstændige Haandværkere o. l.	1110	32	161	1303	12	"
10. Selvstændige Handlende o. l.	752	30	78	860	71	1
11. Funktionærer ved Industri og Handel	539	3	70	612	15	1
12. Arbejdere ved Industri og Handel	2765	12	563	3340	147	1
1. Tjenestemænd under Stat og Kommune o. l. (jfr. Nr. 2)	243	3	44	290	7	"
2. Underordnede Tjenestemænd ved Jernbane- og Postvæsen osv.	246	6	104	356	3	"
9. Selvstændige Haandværkere o. l.	571	23	152	746	10	"
10. Selvstændige Handlende o. l.	416	8	76	500	32	2
11. Funktionærer ved Industri og Handel	81	3	23	107	2	"
12. Arbejdere ved Industri og Handel	1526	14	739	2279	99	2
3. Gaardejere o. l.	5715	3601	410	9726	188	172
4. Husmænd	7089	3077	3367	13533	257	125
5. Landarbejdere	2242	161	1511	3914	170	8
9. Selvstændige Haandværkere o. l.	3842	472	1393	5707	43	3
10. Selvstændige Handlende o. l.	886	126	170	1182	51	6
12. Arbejdere ved Industri og Handel	1865	75	618	2058	90	2

gifte Mænd og af Enker.

af Enker		Piger								
		forsørgede af gifte Mænd				forsørgede af Enker				
		Arbejdende for Fremmede	Tilsammen	Ikke arbejdende	Arbejdende for Forældre	Arbejdende for Fremmede	Tilsammen	Ikke arbejdende	Arbejdende for Forældre	
Hovedstaden										
8	26	725	"	22	747	30	"	"	30	1
"	"	233	1	16	250	1	"	1	2	2
"	12	1207	11	61	1279	19	"	3	22	9
24	96	820	5	17	842	72	3	9	84	10
4	20	559	1	15	575	17	"	3	20	11
93	241	3093	21	238	3352	198	5	26	229	12
Provinsbyerne										
4	11	281	1	28	310	17	"	3	20	1
1	4	264	2	56	322	1	"	"	1	2
12	22	644	9	85	738	9	1	3	13	9
13	47	485	"	47	532	43	"	5	48	10
2	4	113	1	8	122	3	"	2	5	11
99	200	1792	14	580	2386	122	1	86	209	12
Landdistrikterne										
28	388	6781	2587	189	9557	205	104	13	322	3
214	596	8721	2937	1555	13213	409	105	109	623	4
192	370	2639	242	727	3608	216	18	81	315	5
36	82	4376	551	560	5487	52	5	15	72	9
20	77	967	139	73	1179	57	8	9	74	10
71	163	1580	103	263	1946	98	10	46	154	12

Tabel 6. Ikke arbejdende og arbejdende Børn, fordelt efter Alder.

	Drenge				Piger			
	Ikke arbejdende	Arbejdende for Forældre	Arbejdende for Fremmede	Til-sammen	Ikke arbejdende	Arbejdende for Forældre	Arbejdende for Fremmede	Til-sammen
Hovedstaden:								
6 Aar	1362	2	5	1369	1321	1	3	1325
7 —	4146	9	31	4186	4010	5	29	4044
8 —	4199	11	92	4302	4157	18	101	4276
9 —	3822	35	243	4100	3871	19	140	4030
10 —	3484	37	522	4043	3653	28	276	3957
11 —	2643	58	1117	3818	3239	30	562	3831
12 —	1647	51	2007	3705	2759	39	959	3757
13 —	1254	73	2248	3575	2288	46	1228	3562
14 —	200	11	263	474	372	11	157	540
Uangiven Alder	29	"	11	40	38	"	4	42
Tilsammen...	22786	287	6539	29612	25708	197	3459	29364
Provinsbyerne:								
6 Aar	1976	1	16	1993	1811	1	12	1824
7 —	4831	13	147	4991	4718	7	110	4835
8 —	4785	39	431	5255	4923	13	273	5209
9 —	4105	52	868	5025	4501	28	448	4977
10 —	3439	85	1401	4925	4106	29	761	4896
11 —	2344	73	1721	4138	3536	32	1103	4671
12 —	1545	69	2343	3957	2769	36	1521	4326
13 —	1174	108	2310	3592	2328	24	1506	3858
14 —	139	10	199	348	311	2	188	501
Uangiven Alder	46	"	2	48	33	1	4	38
Tilsammen...	24384	450	9438	34272	29036	173	5926	35135
Landdistrikterne:								
6 Aar	3387	75	7	3469	3358	65	5	3428
7 —	15021	992	112	16125	14982	764	63	15809
8 —	14701	2067	501	17269	15194	1377	219	16790
9 —	12325	3012	1406	16743	13694	2291	552	16537
10 —	9520	4198	3775	17493	11775	3268	1348	16391
11 —	6684	4424	5973	17081	10091	3894	2565	16550
12 —	5270	4655	7838	17763	8606	4249	3699	16554
13 —	4129	4124	7197	15450	6973	3838	3778	14689
14 —	551	469	554	1574	918	492	341	1751
Uangiven Alder	177	77	65	319	261	74	37	372
Tilsammen...	71765	24093	27428	123286	85852	20312	12607	118771
Hele Landet:								
6 Aar	6725	78	28	6831	6490	67	20	6577
7 —	23998	1014	290	25302	23710	776	202	24688
8 —	23685	2117	1024	26826	24274	1408	593	26275
9 —	20252	3099	2517	25868	22066	2338	1140	25544
10 —	16443	4320	5698	26461	19534	3325	2385	25244
11 —	11671	4555	8811	25037	16866	3956	4230	25052
12 —	8462	4775	12188	25425	14134	4324	6179	24637
13 —	6557	4305	11755	22617	11589	3908	6512	22009
14 —	890	490	1016	2396	1601	505	686	2792
Uangiven Alder	252	77	78	407	332	75	45	452
Tilsammen...	118935	24830	43405	187170	140596	20682	21992	183270

en Fjerdedel af samtlige Piger i Folkeskolen. Men selvfølgelig er Forholdet meget forskelligt for de forskellige Aldersgrupper, saaledes som det fremgaar af nedenstaaende Oversigt, beregnet paa Grundlag af Tabel 6:

Alder	Af Børnene arbejdede (for Forældre eller Fremmede)	
	Drenge pCt.	Piger pCt.
Fyldt 6 Aar	1,5	1,3
— 7 —	5,1	4,0
— 8 —	11,7	7,6
— 9 —	21,7	13,6
— 10 —	37,8	22,6
— 11 —	53,4	32,7
— 12 —	66,7	42,6
— 13 —	71,0	47,4
— 14 —	62,9	42,7

Det vil ses, at det forholdsvise Antal af arbejdende Børn stiger ret jævnt med Alderen indtil Gruppen «Fyldt 13 Aar». Af de 14aarige Børn, der omfattes af Undersøgelsen, arbejdede forholdsvis færre end af de 13aarige (af Drengene 63 pCt. mod 71 pCt., af Pigerne 43 pCt. mod 47 pCt.), hvilket formentlig kan forklares dels ved, at Konfirmationsforberedelsen falder i 14 Aars Alderen, dels derved, at Materialet paa dette Punkt ikke er ganske «rent», d. v. s. at det ikke er lykkedes ved den foretagne Revision at udskille alle saadanne Klasser (Mellemskoleklasser o. l.), for hvilke der er indsendt Skema trods Cirkulærets Bestemmelse om, at Undersøgelsen skulde begrænses til den egentlige Folkeskole.

Med Hensyn til de enkelte Hoveddele af Landet skal først anføres nedenstaaende Oversigt for Byerne.

Alder	Af Børnene arbejdede (for Forældre eller Fremmede)			
	Hovedstaden		Provinsbyerne	
	Drenge pCt.	Piger pCt.	Drenge pCt.	Piger pCt.
Fyldt 6 Aar	0,5	0,3	0,9	0,7
— 7 —	1,0	0,8	3,2	2,4
— 8 —	2,4	2,8	8,9	5,5
— 9 —	6,8	3,9	18,3	9,6
— 10 —	13,8	7,7	30,2	16,1
— 11 —	30,8	15,5	43,4	24,3
— 12 —	55,6	26,6	60,9	36,0
— 13 —	64,9	35,8	67,3	39,6
— 14 —	57,8	31,1	60,1	37,9

Der er herefter en væsentlig Forskel mellem Hovedstaden og Provinsbyerne med Hensyn til det Omfang, hvori Skolebørnene have Arbejde. Procenttallene er baade for Drengene og Piger og for alle Aldersgrupper større for Provinsbyerne end for Hovedstaden. Størst er Forskellen for de yngre Aldersgrupper; saaledes arbejder i Provinsbyerne af de 7—10aarige Skolebørn forholdsvis 2—3 Gange saa mange som i Hovedstaden. For de ældre Børns Vedkommende er Forskellen derimod ret uvæsentlig.

Medens de foranstaaende Forholdstal for hele Landet og for Hovedstaden og Provinsbyerne angaa samtlige arbejdende Børn, idet de, der arbejde for Forældrene, — som foran nævnt — udgøre et ringe Antal i Byerne, maa der ved en Undersøgelse for Landdistrikternes Vedkommende sondres mellem de to Grupper af arbejdende Børn (for Forældre og for Fremmede), saaledes som det er sket i nedenstaaende Oversigt.

Alder	Af Drengene i Landdistrikterne arbejdede			Af Pigerne i Landdistrikterne arbejdede		
	for Forældre pCt.	for Fremmede pCt.	Til-sammen pCt.	for Forældre pCt.	for Fremmede pCt.	Til-sammen pCt.
Fyldt 6 Aar.....	2,2	0,2	2,4	1,9	0,1	2,0
— 7 —.....	6,1	0,7	6,8	4,8	0,4	5,2
— 8 —.....	12,0	2,9	14,9	8,2	1,3	9,5
— 9 —.....	18,0	8,4	26,4	13,9	3,3	17,2
— 10 —.....	24,0	21,6	45,6	19,9	8,2	27,1
— 11 —.....	25,9	35,0	60,9	23,5	15,5	39,0
— 12 —.....	26,2	44,1	70,3	25,7	22,3	48,0
— 13 —.....	26,7	46,6	73,3	26,3	25,9	52,2
— 14 —.....	30,0	35,0	65,0	28,1	19,5	47,6

I alle Aldersklasser og baade blandt Drengene og Piger var der forholdsvis flere af Børnene paa Landet end i Byerne, der arbejdede. Sammenligner man i ovenstaaende Oversigt Kolonnerne for Børn, der arbejde for Forældrene, og Børn, der arbejde for Fremmede, ses det, at Arbejdet for Forældrene for Pigenes Vedkommende igennem alle Aldersklasser har Overvægten over Arbejdet for Fremmede, — mest dog i de yngre Aldersgrupper. For Drengenes Vedkommende er der ogsaa indtil 10 Aars Alderen flere, der arbejde for Forældrene end for Fremmede, men derefter forandrer Forholdet sig: den Del af Drengene, der arbejder for Forældrene, holder sig temmelig

konstant omkring en Fjerdedel fra 10 Aars Alderen til 13 Aars Alderen, medens Procenttallet for dem, der arbejde for Fremmede, stiger fra 22 pCt. i 10 Aars Alderen til 47 pCt. i 13 Aars Alderen.

I det foregaaende er der gjort Rede for Omfanget af Skolebørnenes Erhvervs-Arbejde i videste Forstand, saaledes som dette kan udledes af de fra Skolerne modtagne Oplysninger. Imidlertid maa det erindres, at det Arbejde, der udføres af Børn for deres Forældre i Hjemmet, næppe i streng Forstand kan betragtes som erhvervsmæssigt Arbejde. Det er i det væsentlige ulønnet; det er som oftest ret uregelmæssigt og har i det hele taget for en stor Del mere Karakteren af Hjælp i Huset og Landbrugsbedriften efter Behov og Lejlighed, end af egentligt regelbundet Arbejde. De Oplysninger, der foreligge om denne Art af Børnearbejde, ere da ogsaa — saa vidt det kan skønnes — ret mangelfulde, og man har derfor fundet det rettest at lade den dybere gaaende statistiske Bearbejdelse alene omfatte den anden Gruppe af Børnearbejde, Arbejdet for Fremmede, og de efterfølgende Meddelelser referere sig derfor udelukkende til denne Gruppe.

II.

Skolebørn, der arbejde for Fremmede.

1. Tjenende Børn og Børn, der bo hjemme.

De 65397 Skolebørn, der arbejdede for Fremmede, har man delt i tre Klasser efter Karakteren af Arbejdsforholdet:

a) de Børn, der faa baade Kost og Logis hos Arbejdsgiveren (altsaa Børn, som ere «ude at tjene»).

b) de Børn, der bo i Forældrenes Hjem og gaa ud paa Arbejde eller «i Byplads» om Dagen.

c) de Børn, der arbejde for Fremmede i Forældrenes Hjem.

Som det fremgaar af omstaaende Tabel 7 (Side 32) er den sidste Gruppe meget faatalig; det er alt i alt kun ca. halvandet

Tabel 7. Børn, der arbejde for Fremmede. Tjenende Børn og Børn, der bo hjemme.

	Drenge				Piger			
	Ude at tjene	Bo hjemme, arbejde ude	Arbejde i Hjemmet for Fremmede	Tilsammen	Ude at tjene	Bo hjemme, arbejde ude	Arbejde i Hjemmet for Fremmede	Tilsammen
Hovedstaden:								
Kbhvn., komm. Betalingsskoler ..	"	1060	"	1060	"	352	"	352
— — Friskoler	3	4447	"	4450	9	2610	1	2620
— — private Skoler ...	"	39	"	39	"	13	"	13
Frederiksberg, Heldagsskoler ...	2	486	"	488	"	225	"	225
— Halvdagsskoler ...	"	293	"	293	2	124	2	128
Gentofte	2	207	"	209	3	118	"	121
Tilsammen...	7	6532	"	6539	14	3442	3	3459
Provinsbyerne:								
Byer med over 10000 Indb.	17	4532	"	4549	16	2724	"	2740
— — 4—10000 —	51	3306	1	3358	30	2054	6	2090
— — under 4000 —	24	1507	"	1531	18	1078	"	1096
Tilsammen...	92	9345	1	9438	64	5856	6	5926
Landdistrikterne:								
Københavns Amt	631	626	"	1257	213	383	"	596
Frederiksberg —	885	206	8	1099	382	144	6	532
Holbæk —	1146	377	3	1526	329	281	2	612
Sorø —	798	390	1	1189	296	188	"	484
Præstø —	931	573	"	1504	354	303	3	660
Bornholms —	256	79	2	337	104	72	1	177
Maribo —	317	680	"	997	118	392	"	510
Svendborg —	349	782	"	1131	98	365	"	463
Odense —	934	345	27	1306	265	199	30	494
Vejle —	1295	142	4	1441	449	90	1	540
Aarhus —	1714	289	10	2013	587	190	8	785
Randers —	1973	247	"	2220	779	188	"	967
Aalborg —	1728	207	1	1936	807	187	3	997
Hjørring —	2005	127	"	2132	975	130	"	1105
Thisted —	1121	115	"	1236	385	166	"	551
Viborg —	1788	234	1	2023	672	192	"	864
Ringkøbing —	2342	228	12	2582	1269	165	10	1444
Ribe —	1418	81	"	1499	757	67	2	826
Tilsammen...	21631	5728	69	27428	8839	3702	66	12607
Hele Landet...	21730	21605	70	43405	8917	13000	75	21992

hundrede Børn, om hvilke det er opgivet, at de have Arbejde i Hjemmet for Fremmede.

Af de to andre Grupper er Tjenestebørnenes den mindste; for hele Landet under eet omfatter den ca. 21700 Drengene og ca. 8900 Piger, medens 21600 Drengene og 13000 Piger bo hjemme og arbejde ude.

I Byerne er det den langt overvejende Del af de arbejdende Skolebørn, der bo i Forældrenes Hjem. Af Pigerne i Byerne er dog ca. halvandet Hundrede til Huse hos Arbejdsgiverne (som Barnepiger eller som Medhjælp ved andet husligt Arbejde).

Paa Landet er den overvejende Del af de arbejdende Skolebørn «ude at tjene»; dette er Tilfældet med de fire Femtedele af Drengene og de syv Tiendedele af Pigerne, men Forholdet er dog meget forskelligt i de forskellige Egne af Landet, saaledes som det nærmere ses af Tabel 7 og nedenstaaende Forholdstal:

Landdistrikterne i	Af samtlige Skolebørn, der arbejdede for Fremmede, var «ude at tjene»	
	Drengene pCt.	Pigerne pCt.
Københavns Amt	50,2	35,7
Frederiksborg —	80,5	71,8
Holbæk —	75,1	53,8
Sorø —	67,1	61,2
Præstø —	61,9	53,6
Bornholms —	76,0	58,8
Maribo —	31,8	23,1
Svendborg —	30,9	21,2
Odense —	71,5	53,6
Vejle —	90,0	83,1
Aarhus —	85,1	74,8
Randers —	88,9	80,6
Aalborg —	89,3	80,9
Hjørring —	94,0	88,2
Thisted —	90,7	69,9
Viborg —	88,4	77,8
Ringkøbing —	90,7	87,9
Ribe —	94,6	91,6
Samtlige Amter...	78,9	70,1

Medens paa Lolland-Falster og i Sydbyn end ikke en Tredjedel af de Drengene, der arbejde for Fremmede, var til Huse hos Arbejds-

giveren, var det i det nordlige og vestlige Jylland omkring de ni Tiendedele, og for Pigernes Vedkommende gør en lignende Forskel sig gældende. Naturligvis spiller det i dette Forhold en Rølle, om Egnen er mere eller mindre tæt beboet; hvor der som i Nord- og Vestjylland er lang Afstand mellem Barnets Hjem og Arbejdsstedet, er det rimeligt, at en, forholdsvis stor Del af de arbejdende Børn bo hos Husbonden. Men ved Siden heraf er Forskellen mellem Tallene for de enkelte Amter vistnok Udtryk for, hvad der nu engang er Skik og Brug i de paagældende Egne (jfr. f. Eks. den paafaldende Forskel mellem Svendborg og Odense Amter).

De ca. 31000 Skolebørn, der er ude at tjene, har man i nedenstaaende Tabel 8 fordelt efter Alder. Med Hensyn til de

Tabel 8. Tjenende Børn, fordelte efter Alder.

Alder	Drenge, der ere ude at tjene				Piger, der ere ude at tjene			
	Hoved- staden	Provins- byerne	Land- distrikterne	Hele Landet	Hoved- staden	Provins- byerne	Land- distrikterne	Hele Landet
Fyldt 6 Aar.....	"	1	5	6	"	"	1	1
— 7 —.....	"	"	45	45	"	1	16	17
— 8 —.....	"	2	241	243	1	"	103	104
— 9 —.....	"	1	845	846	1	2	258	261
— 10 —.....	"	9	2866	2875	2	6	851	859
— 11 —.....	5	17	4708	4730	3	4	1767	1774
— 12 —.....	1	26	6478	6505	4	18	2760	2782
— 13 —.....	"	35	5964	5999	3	24	2828	2855
— 14 —.....	1	1	430	432	"	8	228	236
Uangiven Alder.....	"	"	49	49	"	1	27	28
Tilsammen...	7	92	21631	21730	14	64	8839	8917

tjenende Børn i Byerne skal man nøjes med at henvise til selve de absolutte Tal. For Landdistrikterne har man beregnet omstaaende Oversigt, hvor Antallet af tjenende Børn i hver Aldersklasse er stillet i Forhold dels til samtlige Børn i Aldersgruppen, dels til de Børn, der arbejde for Fremmede.

Alder	Af samtlige Børn i Landdistrikterne var ude at tjene		Af de Børn, der arbej- dede for Fremmede, var ude at tjene	
	Drenge pCt.	Piger pCt.	Drenge pCt.	Piger pCt.
Fyldt 6 Aar ...	—	—	—	—
— 7 — ...	0,3	0,1	40,2	25,4
— 8 — ...	1,4	0,6	48,1	47,0
— 9 — ...	5,0	1,6	60,1	46,7
— 10 — ...	16,4	5,2	75,9	63,1
— 11 — ...	27,6	10,7	78,8	68,9
— 12 — ...	36,5	16,7	82,6	74,6
— 13 — ...	38,6	19,4	82,9	74,6
— 14 — ...	27,3	13,0	77,6	66,9
Alle Aldere...	17,5	7,4	78,9	70,1

Af samtlige Drenge i Folkeskolen paa Landet var altsaa 17—18 pCt. ude at tjene, men af Pigerne kun 7—8 pCt. Før 9 Aars Alderen kommer Børn sjældent ud at tjene, men der findes dog, som det ses af Tabel 8, godt 400 tjenende Børn under 9 Aar. Af de 9aarige Drenge tjener 5 pCt., af de 10aarige 16 pCt., og saaledes stiger Forholdstallet for hvert Aldersaar indtil 13 Aars Alderen, da henimod de to Femtedele af Drengene er ude at tjene. For Pigerne Vedkommende er Bevægelsen en ganske lignende, kun at Forholdstallene gennemgaaende er knap halvt saa store. Oversigtens to sidste Kolonner vise, at af samtlige Drenge paa Landet, der arbejde for Fremmede, er i 8 Aars Alderen henimod Halvdelen ude at tjene, i 13 Aars Alderen over de fire Femtedele, medens Forholdstallet for Pigerne Vedkommende kun stiger til tre Fjerdedele (i 13 Aars Alderen).

2. Arbejdsgivernes Erhverv.

For de 27000 Drenge og 13000 Piger i Landdistrikterne, som arbejdede for Fremmede, er der søgt Oplysning om, hos hvem de arbejdede; jfr. omstaaende Tabel 9 (Side 36).

Det vil ses, at den langt overvejende Del af Børnene arbejdede for Gaardejere (over 20000 Drenge og henimod 6000 Piger). For Husmænd arbejdede 2700 Drenge og 2500 Piger, paa større Gaarde (hos Godsejere, Proprietærer o. l.) godt 800 Drenge og godt 400 Piger. Medens der hos Gaardejere arbejdede imellem 3 og 4 Gange

saa mange Drengene som Piger og paa de større Gaarde dobbelt saa mange Drengene som Piger, var der omtrent lige mange af begge Køn, der arbejdede hos Husmænd. Blandt de Børn, der har Beskæftigelse for Haandværkere, er Pigerne i Overtal (1400 Piger mod 1000 Drengene), og blandt dem, der arbejder for Embedsmænd, Læger o. l., er der endog dobbelt saa mange Piger som Drengene (ca. 560 mod ca. 280). Dette staar naturligvis i Forbindelse med Beskæftigelsens Art. Som det vil fremgaa af det følgende Afsnit,

Tabel 9. Børn, der arbejde for Fremmede. Fordeling efter Arbejdsgiverens Erhverv.

Arbejdsgiverens Erhverv	Antal Børn, der arbejde for Fremmede		Forholdstal	
	Drengene	Piger	Drengene	Piger
			pCt.	pCt.
Embedsmænd, Læger o. l.	283	558	1,0	4,4
Godsejere, Proprietærer o. l.	823	423	3,0	3,4
Gaardejere	20318	5890	74,1	46,7
Husmænd	2704	2526	9,9	20,0
Mejerister, Gartnere, Skovfogder .	714	339	2,6	2,7
Haandværkere	1001	1426	3,6	11,3
Handlende o. l.	882	646	3,2	5,1
Andre og uangivet	703	799	2,6	6,4
Tilsammen...	27428	12607	100,0	100,0

ere Drengene paa Landet ganske overvejende beskæftigede med Kreaturpasning og almindeligt Landbrugsarbejde, medens Pigerne tillige i stort Omfang hjælpe til ved Husgerning, Børnepasning og lignende Arbejde, som ogsaa forefalder i Hjem, hvor der ingen Landbrugsbedrift er. Derfor er de arbejdende Drengene i Overtal hos Landmændene, medens Pigerne udgøre Flertallet af de arbejdende Børn hos Haandværkerne og Embedsmændene.

Det er foran fremhævet, at ingen Erhvervsklasse beskæftiger saa mange Skolebørn som Gaardejerne. Hos disse arbejder omtrent de tre Fjerdedele af alle de Drengene paa Landet, der arbejde for Fremmede, og op imod Halvdelen af Pigerne. For de enkelte

Amtet stiller Forholdet sig saaledes som angivet i nedenstaaende Oversigt:

Af de Børn, der arbejdede for Fremmede, var beskæftigede hos Gaardejere

Landdistrikterne i:		Drenge pCt.	Piger pCt.	Landdistrikterne i:		Drenge pCt.	Piger pCt.
Københavns Amt	...	57,1	38,1	Vejle Amt	....	79,5	47,2
Frederiksborg	— ...	58,6	44,4	Aarhus	—	76,9	46,6
Holbæk	— ...	73,1	50,7	Randers	—	82,6	49,5
Sorø	— ...	70,2	50,4	Aalborg	—	74,8	40,0
Præstø	— ...	78,5	57,4	Hjørring	—	75,4	44,9
Bornholms	— ...	62,0	31,6	Thisted	—	81,7	48,1
Maribo	— ...	71,2	65,5	Viborg	—	72,6	38,3
Svendborg	— ...	74,2	52,3	Ringkøbing	—	71,1	42,3
Odense	— ...	78,5	47,2	Ribe	—	76,5	51,7

Naar Husmændene næsten beskæftige lige saa mange Piger som Drenge (jfr. Tabel 9), kan dette maaske forklares ved, at Husmandskoner ved at gaa paa Dagleje eller ved Arbejde i egen Bedrift hindres i at føre Tilsyn med deres egne Smaabørn og hertil tage Hjælp af fremmede skolesøgende Piger.

3. Arbejdets Art.

Efter Arten af Børnenes Arbejde har man inddelt de 65397 Skolebørn, der arbejdede for Fremmede, i 32 Grupper, saaledes som det nærmere fremgaar af Tabel 10 (Side 38).

Det vil ses, at den langt overvejende Del af de arbejdende Skolebørn har Beskæftigelse ved Bygang, Kreaturpasning og andet Landbrugsarbejde samt, for Pigerne Vedkommende, ved Husgerning og Børnepasning. De her nævnte Grupper omfatte tilsammen henimod 37000 Drenge og 19000 Piger eller imellem 8 og 9 Tiendedele af samtlige Skolebørn, der arbejdede for Fremmede.

Naturligvis er Arbejdets Art væsentlig forskellig i Byerne og paa Landet, saaledes som det ses af Tabellerne 10 og 11 (Side 38 og 40—41). I den sidstnævnte Tabel har man for Overskuelighedens Skyld sammendraget en Del af de mindre væsentlige Grupper. Paa Grundlag af de saaledes fremkomne Tal for Hovedstaden, Provinsbyerne og Landdistrikterne er omstaaende Oversigt (S. 39) beregnet:

Tabel 10. Børn, der arbejde for Fremmede. Detailleret Fordeling efter Arbejdets Art.

	Drenge				Piger			
	Hovedstaden	Provinsbyerne	Land-distrikterne	Hele Landet	Hovedstaden	Provinsbyerne	Land-distrikterne	Hele Landet
1. Husgerning	84	127	28	239	1360	1707	1943	5010
2. Børnepasning	3	6	12	21	389	665	3668	4722
3. Bygang og anden Budtjeneste	4898	7094	1060	13052	1248	3191	350	4789
4. Almindeligt Landbrugsarbejde	"	52	5984	6036	"	1	1687	1688
5. Kreaturpasning	14	144	17269	17427	"	10	2472	2482
6. Malkning	1	"	54	55	"	3	431	434
7. Staldarbejde	3	4	8	15	"	"	"	"
8. Markarbejde	4	10	291	305	2	6	125	133
9. Lugning, Roearbejde	4	17	1367	1388	1	21	1365	1387
10. Havarbejde	124	69	370	563	29	14	155	198
11. Skovarbejde	"	"	45	45	"	"	33	33
12. Fiskeriarbejde	"	27	54	81	1	1	52	54
13. Arbejde paa Systuer	"	1	"	1	4	6	3	13
14. Vask og Strygning	3	2	"	5	3	2	"	5
15. Rulning	5	2	"	7	2	8	"	10
16. Arb. i Væverier og Spindrier	39	90	25	154	13	46	22	81
17. Tobaksarbejde	203	369	36	608	60	68	8	136
18. Arb. ved Teglværker	4	6	51	61	1	"	12	13
19. — i Glasværker	3	22	12	37	"	4	6	10
20. — i Smedier	3	10	13	26	"	"	"	"
21. — ved Tændstikfabrikation	7	1	"	8	1	"	"	1
22. — i Farvemøller	9	1	"	10	2	"	"	2
23. — i Papirfabrikker	19	9	1	29	44	24	"	68
24. — i Bogbinderier og Bogtrykkerier	15	20	1	36	20	2	"	22
25. — ved forsk. Haandværk ..	164	182	197	543	26	6	75	107
26. — i forskellige Fabrikker	217	264	133	614	190	62	76	328
27. — ved Mælkeforsyning	543	641	109	1293	1	10	1	12
28. — i Butikker	44	27	39	110	22	11	16	49
29. Avissalg	25	30	52	107	18	23	7	48
30. Arb. i Værtshuse, Gæstgiverier o. lign.	35	23	6	64	3	2	1	6
31. — ved Keglebaner	8	79	33	120	3	1	"	4
32. Andet Arbejde	58	109	178	345	16	32	99	147
Tilsammen ...	6539	9438	27428	43405	3459	5926	12607	21992

Drenge, beskæftigede ved:	Børn, der arbejde for Fremmede:			
	Hoved- staden pCt.	Provins- byerne pCt.	Landdi- striker pCt.	Hele Landet pCt.
1. Husgerning	1,3	1,3	0,1	0,6
2. Børnepasning	"	0,1	"	"
3. Bygang og anden Budtjeneste.....	74,9	75,2	3,9	30,1
4. Almindeligt Landbrugsarbejde.....	"	0,6	21,8	13,9
5. Kreaturpasning	0,2	1,5	63,0	40,2
6-12. Andet Landbrugs- og Havearbejde m. v.	2,1	1,3	8,0	5,6
13-26. Arbejde i Værksteder, Fabrikker o.l.	10,6	10,3	1,7	4,9
27. Arbejde ved Mælkeforsyning	8,3	6,8	0,4	3,0
28-31. Andet Arbejde ved Handel samt ved Beværtning o.l.	1,7	1,7	0,5	0,9
32. Andet Arbejde	0,9	1,2	0,6	0,8
	100,0	100,0	100,0	100,0

Piger, beskæftigede ved:				
1. Husgerning	39,3	28,8	15,4	22,8
2. Børnepasning	11,2	11,2	29,1	21,5
3. Bygang og anden Budtjeneste.....	36,1	53,9	2,8	21,8
4. Almindeligt Landbrugsarbejde.....	"	"	13,4	7,6
5. Kreaturpasning	"	0,2	19,6	11,2
6-12. Andet Landbrugs- og Havearbejde m. v.	1,0	0,8	17,1	10,2
13-26. Arbejde i Værksteder, Fabrikker o.l.	10,6	3,8	1,6	3,6
27. Arbejde ved Mælkeforsyning	"	0,2	"	0,1
28-31. Andet Arbejde ved Handel samt ved Beværtning o.l.	1,3	0,6	0,2	0,5
32. Andet Arbejde	0,5	0,5	0,8	0,7
	100,0	100,0	100,0	100,0

Af de ca. 16000 Drenge, der arbejde for Fremmede i Byerne, er de 12000 beskæftigede med Bygang og anden Budtjeneste. Baade i Hovedstaden og i Provinsbyerne udgør Bydrene de tre Fjerdedele af alle de Drenge, der arbejde for Fremmede. Af Byernes 9000 arbejdende Skolepiger har over 4000 Bygangspladser, medens andre 4000 udføre Husgerning eller passe Børn. Ved Bygang og anden Budtjeneste er over en Tredjedel af Pigerne i Hovedstaden og over Halvdelen af Pigerne i Provinsbyerne beskæftigede, ved Husgerning henved de to Femtedele i Hovedstaden og mellem en Tredjedel og en Fjerdedel i Provinsbyerne, ved Børne-

Tabel II. Børn, der arbejde for Fremmede.

	Drenge								
	1. Husgerning	2. Børnepasning	3. Bygang og anden Budtjeneste	4. Alm. Landbrugsarbejde	5. Kreaturpasning	6-12. Andet Landbrugs- og Høvearbejde m. v.	13-26. Arbejde i Værksteder, Fabrikker o. l.	27. Arbejde ved Mælkeforsyning	28-31. Andet Arbejde ved Handel samt ved Beværtning o. l.
Hovedstaden:									
København, komm. Betalingskoler	14	"	939	"	"	1	58	16	9
— , — Friskoler	57	3	3211	"	4	107	540	427	73
— , priv. Skoler	"	"	30	"	"	"	7	"	"
Frederiksberg, Høldagsskoler	5	"	372	"	"	2	51	40	17
— , Halvdagsskoler	5	"	203	"	"	1	25	47	11
Gentofte	3	"	143	"	10	25	10	13	2
Tilsammen	84	3	4898	"	14	136	691	543	112
Provinsbyerne:									
Byer med over 10000 Indb.	61	5	3463	3	20	29	516	359	45
— — 4—10000 Indb.	38	1	2466	36	77	58	353	215	61
— — under 4000 Indb.	28	"	1165	13	47	40	110	67	53
Tilsammen	127	6	7094	52	144	127	979	641	159
Landdistrikterne:									
Københavns Amt	6	"	168	271	466	239	50	30	23
Frederiksberg —	3	"	135	343	457	112	26	11	9
Holbæk —	"	"	49	477	799	159	18	"	4
Sorø —	1	1	87	439	538	86	22	"	7
Præstø —	1	1	54	742	518	146	34	2	5
Bornholms —	1	1	1	53	225	45	1	"	1
Maribo —	1	"	18	339	200	392	13	"	7
Svendborg —	1	"	40	477	230	333	17	12	7
Odense —	1	"	46	415	651	147	18	1	20
Vejle —	3	1	30	282	1041	53	20	"	1
Aarhus —	1	2	73	216	1553	111	22	16	18
Randers —	2	"	61	174	1881	52	33	13	3
Aalborg —	1	"	73	184	1567	64	16	8	5
Hjørring —	3	"	40	184	1835	37	13	2	1
Thisted —	"	1	6	93	1050	71	3	"	1
Viborg —	"	3	56	419	1373	51	89	5	1
Ringkøbing —	1	1	88	641	1718	52	63	7	11
Ribe —	2	1	35	235	1167	39	11	2	6
Tilsammen	28	12	1060	5984	17269	2189	469	109	130
Hele Landet	239	21	13052	6036	17427	2452	2139	1293	401

Fordeling efter Arbejds Art (større Grupper).

		Piger										
32. Andet Arbejde	Tilsammen	1. Husgerning	2. Børnepasning	3. Bysang og anden Budtjeneste	4. Alm. Landbrugsarbejde	5. Kreaturpasning	6-12. Andet Landbrugs- og Høvearbejde m. v.	13-26. Arbejde i Værksteder, Fabrikker o. l.	27. Arbejde ved Mælkeforsyning	28-31. Andet Arbejde ved Handel samt ved Beværtning o. l.	32. Andet Arbejde	Tilsammen
23	1060	108	42	163	"	"	"	28	1	3	7	352
28	4450	1027	300	920	"	"	22	306	"	39	6	2620
2	39	4	2	7	"	"	"	"	"	"	"	13
1	488	102	16	85	"	"	"	20	"	2	"	225
1	293	67	7	44	"	"	"	6	"	1	3	128
3	209	52	22	29	"	"	11	6	"	1	"	121
58	6539	1360	389	1248	"	"	33	366	1	46	16	3459
48	4549	860	282	1339	"	1	13	196	9	30	10	2740
53	3358	640	262	1121	1	7	9	28	1	4	17	2090
8	1531	207	121	731	"	2	23	4	"	3	5	1096
109	9438	1707	665	3191	1	10	45	228	10	37	32	5926
4	1257	155	151	52	42	11	159	23	1	1	1	596
3	1099	142	127	33	57	17	150	4	"	2	"	532
20	1526	126	162	16	87	19	182	13	"	"	7	612
8	1189	133	119	36	128	9	48	2	"	2	7	484
1	1504	113	170	28	177	19	138	14	"	1	"	660
9	337	25	63	1	4	13	64	"	"	2	5	177
27	997	59	76	5	52	5	308	1	"	1	3	510
14	1131	69	71	18	63	18	217	1	"	2	4	463
7	1306	110	128	23	77	33	115	4	"	2	2	494
10	1441	62	184	5	107	88	78	3	"	1	12	540
1	2013	166	320	18	92	71	113	4	"	1	"	785
1	2220	189	381	21	75	161	117	14	"	4	5	967
18	1936	117	348	23	90	298	95	7	"	1	18	997
17	2132	119	359	3	73	462	76	5	"	1	7	1105
11	1236	86	161	3	51	87	147	"	"	"	16	551
26	2023	134	262	16	111	191	69	69	"	"	12	864
"	2582	83	425	32	250	557	58	37	"	2	"	1444
1	1499	55	161	17	151	413	27	1	"	1	"	826
178	27428	1943	3668	350	1687	2472	2161	202	1	24	99	12607
345	43405	5010	4722	4789	1688	2482	2239	796	12	107	147	21992

pasning godt en Tiendedel af Pigerne baade i Hovedstaden og i Provinsbyerne.

Af de 27000 arbejdende Drenge paa Landet er de 17000 (over tre Femtedele) Vogterdrenge og 8000 (henimod en Tredjedel) deltagende i andet Landbrugsarbejde (herunder Lugning af Roemarker o. l.). Af de 13000 arbejdende Skolepiger paa Landet er 5—6000 (imellem Halvdelen og de to Femtedele) beskæftigede med Husgerning og Børnepasning, 2—3000 (en Femtedel) med Kreaturpasning og henved 4000 (omtrent en Tredjedel) med andet Landbrugsarbejde.

I Værksteder og Fabrikker beskæftiges i hele Landet godt 2000 Drenge og knap 1000 Piger; de fleste Fabrikbørn anvendes ved Tobaksarbejde, i Spinderier, Væverier og Papirposefabrikker. Af skolesøgende Mælkedrenge findes der 5—600 i Hovedstaden og 6—700 i Provinsbyerne. I Værtshuse og Keglebaner er der i alt beskæftiget henimod 200 Skolebørn.

Af Tabel 11 (Side 40—41) fremgaar det, at den Udstrækning, hvori der anvendes Skolebørn til Kreaturpasning, er højst forskellig i de forskellige Egne af Landet. Medens der f. Eks. i Maribo Amt kun findes ca. 200 Vogterbørn og ikke meget derover i Svendborg Amt, stiger Tallet for flere jydskes Amter til det tidobbelte. Paa den anden Side staar Rubrikken «Andet Landbrugs- og Havearbejde» (hvorunder Lugning af Roemarker) med særlig høje Tal for de sydlige Øer og med særlig smaa Tal for det nordlige og vestlige Jylland.

Der er i det foregaaende (Side 25 ff.) gjort Rede for de arbejdende Børns Aldersfordeling for alle Arter af Beskæftigelse under eet. I omstaaende Tabel 12 (Side 43) gives en Oversigt over Aldersfordelingen af de Børn, der arbejde for Fremmede, idet der er sondret efter Beskæftigelsens Art. Tabellen omhandler hele Landet under eet.

For Fremmede arbejdede i alt ca. 2200 Børn under 9 Aar; heraf var omtrent 1000 (564 Drenge og 420 Piger) beskæftigede

ved Bygang og anden Budtjeneste, 3—400 (mest Drengene) ved Kreaturpasning og henved 300 (overvejende Drengene) ved andet Landbrugsarbejde o. l.; endvidere fandtes der blandt de arbejdende Skolebørn under 9 Aar ca. 170 Mælkedrengene og ca. 160 Piger, der passede Børn.

Tabel 12. Børn, der arbejde for Fremmede. Fordeling efter Alder og Arbejdets Art.

	Drengene					Piger				
	6—8 Aar	9—11 Aar	12—14 Aar	Uangiven Alder	Tilsammen	6—8 Aar	9—11 Aar	12—14 Aar	Uangiven Alder	Tilsammen
1. Husgerning.....	8	106	125	"	239	52	1363	3589	6	5010
2. Børnepasning.....	3	10	8	"	21	158	1948	2602	14	4722
3. Bygang og anden Budtjeneste.....	564	5240	7238	10	13052	420	1991	2374	4	4789
4. Almindeligt Landbrugsarbejde.....	60	1993	3969	14	6036	17	455	1210	6	1688
5. Kreaturpasning....	320	7320	9748	39	17427	44	969	1462	7	2482
6-12. Andet Landbrugs- og Havearbejde m. v....	138	1175	1133	6	2452	81	827	1324	7	2239
13-26. Arb. i Værksteder, Fabrikker o. l.....	50	379	1705	5	2139	25	103	668	"	796
27. Arb. ved Mælkeforsyning.....	165	508	619	1	1293	2	5	5	"	12
28-31. Andet Arb. ved Handel samt ved Beværtning o. l.....	15	163	222	1	401	5	37	65	"	107
32. Andet Arbejde.....	19	132	191	3	345	11	55	80	1	147
Tilsammen...	1342	17026	24958	79	43405	815	7753	13379	45	21992

Af Bydrengene var ca. 4 pCt. under 9 Aar, 40 pCt. 9—11 Aar og 56 pCt. fyldt 12 Aar.

Mælkedrengene er gennemgaaende yngre end Bydrengene. Ikke mindre end 13 pCt. af de Drengene, der arbejdede ved Mælkeforsyninger, var under 9 Aar, og kun 48 pCt. var fyldt 12 Aar. For Mælkedrengenes Vedkommende er Aldersfordelingen dog meget forskellig i Hovedstaden og i Provinsbyerne, jfr. omstaaende Tal:

Alder	Mælkedrenge	
	Hoved- staden	Provins- byerne
Fyldt 6 Aar.....	"	3
— 7 —.....	1	41
— 8 —.....	4	102
— 9 —.....	3	139
— 10 —.....	11	155
— 11 —.....	34	91
— 12 —.....	195	70
— 13 —.....	260	34
— 14 —.....	34	6
Uangiven Alder.....	1	"
	543	641

Hovedstadens Mælkedrenge er gennemsnitlig omtrent 13 Aar gamle, Provinsbyernes næsten 2 Aar yngre. Dette staar naturligvis i Forbindelse med, at der i København og Frederiksberg ved kommunal Vedtægt i Henhold til Fabriklovens § 1, 2det Stykke, er fastsat en Aldersgrænse (12 Aar) for Anvendelse af Børn til Ombæring af visse Varer m. v., medens en saadan Vedtægt endnu mangler i de fleste Provinsbyer.

De tre største Grupper af arbejdende Skolepiger har en ret forskellig Aldersfordeling. Yngst ere Bypigerne, derefter følge Barnepigerne og ældst ere de, der udføre Husgerning, jfr. nedenstaaende Forholdstal:

Alder	Piger, beskæftigede ved		
	Hus- gerning pCt.	Børne- pasning pCt.	Bygang m. v. pCt.
6—8 Aar.....	1,0	3,3	8,8
9—11 —.....	27,2	41,4	41,6
12—14 —.....	71,8	55,3	49,6
	100,0	100,0	100,0

Under 12 Aar er saaledes Halvdelen af Bypigerne, noget over to Femtedele af Barnepigerne, men knap de tre Tiendedele af Husgerningspigerne.

Af Vogterbørnene er henimod 2 pCt. under 9 Aar; fyldt 12 Aar ér 56 pCt. af Drengene og 59 pCt. af Pigerne.

De Børn, der arbejde i Værksteder, Fabrikker o. l., er

gennemgaaende ældre end de øvrige Grupper; fyldt 12 Aar er saaledes 80 pCt. af Drengene og 84 pCt. af Pigerne. Her spiller naturligvis Fabriklovens Aldersbestemmelse (12 Aars Lavalder) en afgørende Rolle, men det ses dog, at 5—600 Børn under 12 Aar have Beskæftigelse i Værksteder og Fabrikker; af disse ere 19 under 8 Aar, 56 ere 8—9 Aar, 81 ere 9—10 Aar, 156 ere 10—11 Aar og 245 ere 11—12 Aar.

Den næstsidste Gruppe i Tabel 12 (Andet Arbejde ved Handel samt ved Beværtning o. l.) omfatter 220 Børn, der endnu ikke vare fyldte 12 Aar. Af disse beskæftigedes ved Avissalg 72 Dreng og 25 Piger, i Værtshuse, Gæstgiverier o. l. 10 Dreng og 3 Piger, og ved Koglebaner 56 Dreng og 4 Piger.

4. Arbejdets Varighed (Maaneder).

Medens Undersøgelsen i Almindelighed tager Sigte paa at skaffe fyldige Oplysninger om Forholdene paa et bestemt Tidspunkt

Tabel 13. Børn, der arbejde for Fremmede. Arbejdets Varighed.

Antal Maaneder i Aaret, hvori der arbejdes	Dreng				Piger			
	Hovedstaden	Provinsbyerne	Land- distrikterne	Hele Landet	Hovedstaden	Provinsbyerne	Land- distrikterne	Hele Landet
1 Maaned	17	3	144	164	4	"	128	132
2 Maaneder	17	9	437	463	15	12	387	414
3 —	16	26	240	282	9	18	238	265
4 —	10	14	179	203	4	10	143	157
5 —	3	"	171	174	1	1	73	75
6 —	155	364	15144	15663	79	128	6494	6701
7 —	"	"	57	57	1	1	21	23
8 —	5	2	59	66	1	"	14	15
9 —	4	3	29	36	2	1	8	11
10 —	9	2	16	27	5	1	7	13
11 —	39	10	3	52	50	6	1	57
12 —	5948	8746	9536	24230	2993	5520	4017	12530
Uangivet.....	316	259	1413	1988	295	228	1076	1599
Tilsammen...	6539	9438	27428	43405	3459	5926	12607	21992

(Juni Maaned 1908), blev der dog tillige paa Spørgeskemaerne stillet enkelte Spørgsmaal til Supplering heraf. Til Bedømmelse af Hovedspørgsmaalet om Børnearbejdets Omfang maatte det saaledes være af Vigtighed at vide, hvor stor en Del af Aaret Børnene i Almindelighed arbejdede, idet man gik ud fra, at Sommeren er den Aarstid, da der arbejder flest Børn.

I foranstaaende Tabel 13 (Side 45) er givet en Oversigt over de arbejdende Skolebørn, fordelte efter det Antal Maaneder i Aaret, hvori Børnene have erhvervmæssigt Arbejde. Det vil ses, at medens langt over de ni Tiendedele af de arbejdende Skolebørn i Byerne have Arbejde hele Aaret igennem, er dette kun Tilfældet med godt en Trediedel af Børnene paa Landet, idet den overvejende Del af disse kun har Plads i Sommerhalvaaret eller en Del af dette, jfr. nedenstaaende Forholdstal:

Antal Maaneder i Aaret, hvori der arbejdes	Børn, der arbejde for Fremmede							
	Drenge				Piger			
	Hoved- staden pCt.	Provins- byerne pCt.	Landdi- strikterne pCt.	Hele Landet pCt.	Hoved- staden pCt.	Provins- byerne pCt.	Landdi- strikterne pCt.	Hele Landet pCt.
1—5 Maaneder . .	1,0	0,6	4,5	3,1	1,0	0,7	8,4	5,1
6 — ..	2,5	4,0	58,2	37,8	2,5	2,2	56,3	32,9
7—11 — ..	0,9	0,2	0,6	0,6	1,9	0,2	0,5	0,6
12 — ..	95,6	95,2	36,7	58,5	94,6	96,9	34,8	61,4
Tilsammen . . .	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Det vil ses, at henved de to Femtedele af de arbejdende Børn paa Landet have Halvaarspladser. Naturligvis er det ganske overvejende Vogterbørn, der kun tjene det halve Aar. Af de ca. 17000 Vogterdrenge paa Landet havde de 11000 kun Arbejde i 6 Maaneder, og af 2500 Vogterpiger arbejdede de 1800 i 6 Maaneder. Ogsaa de Børn, der ere beskæftigede ved almindeligt Landbrugsarbejde, arbejde i stort Omfang kun Halvdelen af Aaret, saaledes af ca. 6000 Drenge de 2700 og af 1700 Piger de 900. Forholdet stiller sig i øvrigt ret forskelligt i de enkelte Egne af Landet. Paa Fyn og Lolland-Falster er der saaledes flere Vogterdrenge med Helaarspladser end med Halvaarspladser. I Holbæk, Bornholms, Randers og Viborg Amter er der omtrent lige mange

Vogterdrengene, der tjene 6 og 12 Maaneder, i Københavns, Frederiksborg, Vejle, Aarhus og Aalborg Amter er der 2—3 Gange saa mange Halvaars- som Helaarsdrengene ved Kreaturpasning; stærkest er Overvægten af 6 Maaneders Pladser i det nordlige og vestlige Jylland, saaledes fandtes der af Vogterdrengene, der tjente henholdsvis 6 og 12 Maaneder, i Hjørring Amt 1538 og 218, i Thisted Amt 901 og 78, i Ringkøbing Amt 1587 og 91 og i Ribe Amt 1117 og 42. — Af de Skolepiger paa Landet, der ere beskæftigede ved Børnepasning, har ogsaa den største Del kun Arbejde det halve Aar (2100 arbejde 6 Maaneder, 1200 arbejde 12 Maaneder), og af dem, der udføre Husgerning, er der næsten lige saa mange med Halvaars- som med Helaarsarbejde (ca. 750 mod ca. 900). Det vil saaledes ses, at skønt Børnepasning og Husgerning ikke efter Arbejdets Beskaffenhed er «Sæsonarbejde», bliver det faktisk i stor Udstrækning Sæsonarbejde for de paa-gældende Skolebørn, idet man for en stor Del kun tager dem til Hjælp i den travle Tid af Aaret, da Landbrugsarbejdet lægger Beslag paa Husmoderens Arbejdskraft, eller da det større Folkehold forøger det huslige Arbejde. — Det vil af foranstaaende Oversigt (S. 46) ses, at 4—5 pCt. af Drengene og 8—9 pCt. af Pigerne paa Landet endog arbejde mindre end 6 Maaneder. Disse Børn, der kun ere beskæftigede en meget lille Del af Aaret, arbejde for største Delen i Roemarkerne eller ved andet Lugearbejde.

— Paa Grundlag af Oplysningerne i foranstaaende Tabel 13 (Side 45) kan man foretage en Beregning af, hvor mange Skolebørn der vilde udkræves, dersom Børnearbejdet var ligelig fordelt over hele Aaret, — en Beregning, der bl. a. har sin Betydning ved Maalingen af Børnearbejdets økonomiske Værdi. Det viser sig, at de 6539 Drengene, der arbejdede i Hovedstaden, tilsammen vare beskæftigede i 76765 Maaneder, de 3459 Piger i 40564 Maaneder; i Provinsbyerne arbejdedes der af Drengene 110496 Maaneder, af Piger 69912 Maaneder; endelig arbejdedes der i Landdistrikterne af Drengene 221353 Maaneder og af Piger 209019 Maaneder. Dersom man dividerer de nævnte Tal med 12, faas omstaaende Oversigt:

	Virkeligt Antal arbejdende Børn	Tallene reducerede til Børn, beskæftigede i 12 Maaneder
Drenge:		
Hovedstaden.....	6539	6397
Provinsbyerne	9438	9208
Landdistrikterne	27428	18446
Hele Landet...	43405	34051
Piger:		
Hovedstaden.....	3459	3380
Provinsbyerne	5926	5826
Landdistrikterne	12607	8212
Hele Landet...	21992	17418

I Hovedstaden arbejde baade Drengene og Pigerne gennemsnitlig 11,7 Maaneder af Aaret, i Provinsbyerne arbejde Drengene 11,7 og Pigerne 11,8 Maaneder, paa Landet Drengene 8,1 og Pigerne 7,8 Maaneder. Alt i alt svarer der til de 65397 virkelig arbejdende Skolebørn 51469 Børn à 12 Maaneders Beskæftigelse, altsaa godt en Femtedel mindre.

5. Den daglige Arbejdstid.

Spørgsmaalet om den daglige Arbejdstid (det Antal Timer, Børnene ere beskæftigede med erhvervsmæssigt Arbejde) har i Almindelighed ikke voldet større Vanskeligheder for Byernes Vedkommende. Derimod har det for Landdistrikterne i et forholdsvis stort Antal Tilfælde vist sig ugørligt paa Grundlag af de foreliggende Oplysninger at bestemme den virkelige Arbejdstid tilstrækkelig nøjagtigt. Vanskeligt har det især været, hvor Arbejdstiden er forskellig de forskellige Ugedage, rettende sig efter Skolegangsordningen. Den daglige Arbejdstid har man derfor for Landdistrikternes Vedkommende kun undersøgt repræsentativt for de samme 6 Amter, som ere nævnte foran Side 20, nemlig to sjællandske (Holbæk og Præstø Amter), et fynsk (Svendborg Amt) og tre jyske (Aalborg, Hjørring og Ribe Amter).

For hvert enkelt Barn har man beregnet det samlede Antal Arbejdstimer i en Uge og derefter divideret Tallet med 6, saaledes at Opgørelsen altsaa angaar den gennemsnitlige daglige

Tabel 14. Børn, der arbejde for Fremmede. Den daglige Arbejdstid.

Daglig Arbejdstid	Antal						Forholdstal					
	Drenge			Piger			Drenge			Piger		
	Hovedstaden	Provinsbyerne	Land-distrikterne (6 Amters)	Hovedstaden	Provinsbyerne	Land-distrikterne (6 Amters)	Hovedstaden	Provinsbyerne	Land-distrikterne (6 Amters)	Hovedstaden	Provinsbyerne	Land-distrikterne (6 Amters)
							pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Indtil 2 Timer	293	601	33	322	660	28	4,6	6,6	0,4	9,5	11,6	0,7
2—3 —	357	691	47	383	800	41	5,5	7,6	0,5	11,3	14,1	1,1
3—4 —	855	943	55	511	868	36	13,3	10,4	0,6	15,0	15,3	1,0
4—5 —	1962	2379	123	1111	1122	79	30,5	26,3	1,4	32,7	19,3	2,1
5—6 —	1753	2208	377	698	885	176	27,3	24,3	4,2	20,4	15,6	4,7
6—7 —	1032	1383	673	268	678	276	16,1	15,2	7,5	7,9	12,0	7,4
7—8 —	125	591	699	91	377	322	1,9	6,5	7,8	2,7	6,6	8,5
8—9 —	36	187	1020	10	196	391	0,6	2,1	11,4	0,3	3,5	10,4
9—10 —	8	77	1206	6	64	464	0,1	0,9	13,5	0,2	1,1	12,4
10—11 —	4	20	1486	"	25	595	0,1	0,2	16,6	"	0,4	15,9
11—12 —	1	2	1227	"	2	501	"	"	13,7	"	"	13,3
12—13 —	"	"	1036	"	"	385	"	"	11,6	"	"	10,3
13—14 —	"	"	611	"	"	286	"	"	6,8	"	"	7,6
14 T.o. derover	"	"	359	"	"	173	"	"	4,0	"	"	4,6
Uangivet	113	356	853	59	249	698	—	—	—	—	—	—
Tilsammen ...	6539	9438	9805	3459	5926	4451	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Arbejdstid (saa vidt gørligt, bortset fra Hvile- og Spisetider). Saavel for Byerne som for de 6 før nævnte Amters Landdistrikter ere Hovedresultaterne anførte i ovenstaaende Tabel 14. Et Sammendrag af Forholdstallene i Tabellen meddeles i nedenstaaende Oversigt:

Daglig Arbejdstid:	Børn, der arbejde for Fremmede:						
	Drenge			Piger			
	Hovedstaden	Provinsbyerne	Landdistrikterne	Hovedstaden	Provinsbyerne	Landdistrikterne	
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	
Indtil 4 Timer.....	23,4	24,6	1,5	35,3	41,0	2,3	
4—8 —	75,3	72,3	20,9	63,7	54,0	22,7	
8—12 —	0,3	3,2	55,2	0,5	5,0	52,0	
12 Timer og derover	"	"	22,4	"	"	22,5	
Tilsammen...	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	

I Byerne er den daglige Arbejdstid for en Fjerdedel af Drenge indtil 4 Timer, og kun et Par Procent arbejder 8 Timer

eller derover; af Pigerne i Byerne arbejder henimod de to Femtedele kun indtil 4 Timer daglig, og kun nogle faa Procent have en Arbejdstid af 8 Timer eller derover. Paa Landet har derimod kun et forholdsvis forsvindende Antal af de arbejdende Børn under 4 Timers Arbejde daglig, medens over en Femtedel arbejder 4—8 Timer, over Halvdelen 8—12 Timer og over en Fjerdedel 12 Timer eller derover.

Naar den daglige Arbejdstid, saaledes som de anførte Tal vise, er saa meget længere paa Landet end i Byerne, bør det erindres, at Arbejdets Art gennemgaaende er en anden her end der. Navnlig for de Børns Vedkommende, hvis Beskæftigelse bestaar i Kreaturpasning, betyder «Arbejdstiden» jo i det væsentlige kun den Tid, da de ere bundne til at være til Stede, medens der i største Delen af denne Tid ikke kræves noget egentligt Arbejde af dem.

For de arbejdende Børn paa Landet angive Tallene i foranstaaende Tabel 14 Arbejdstiden om Sommeren. For ca. halvfjerde Tusinde Skolebørn i de før nævnte 6 Amter har man tillige Oplysninger om den daglige Arbejdstid i Vinterhalvaaret, jfr. nedenstaaende Tal:

Daglig Arbejdstid paa Landet om Vinteren (6 Amter)	Antal		Forholdstal	
	Drenge	Piger	Drenge pCt.	Piger pCt.
Indtil 4 Timer	256	108	10,1	12,6
4—8 —	1843	494	72,3	57,8
8—12 —	437	235	17,2	27,5
12 Timer og derover . .	11	18	0,4	2,1
Tilsammen	2547	855	100,0	100,0

Ved at sammenholde Forholdstallene i denne Oversigt med Oversigten Side 49 vil det ses, at der af Børnene paa Landet arbejdes langt færre Timer om Vinteren end om Sommeren. Mindst 8 Timer arbejder saaledes om Sommeren omkring de tre Fjerdedele af Børnene, men om Vinteren kun godt en Sjettedel af Drengene og op imod en Tredjedel af Pigerne.

Børnenes Arbejdstid er naturligvis forskellig for de forskellige Arter af Beskæftigelse, jfr. omstaaende Tabel 15 (Side 52—53). Med Hensyn til de enkelte Grupper skal man fremhæve følgende.

Bydrengene og Bypigerne i Hovedstaden og Provinsbyerne have en meget varierende Arbejdstid, fra $\frac{1}{2}$ til over 8 Timer daglig. I de Tilfælde, hvor der er opgivet en Arbejdstid af $\frac{1}{2}$ Time, er Meningen formodentlig den, at Barnet skal møde til bestemt Klokkeslet for at faa at vide, om der er noget at besørge; og den abnormt lange Arbejdstid af 8 Timer eller derover betyder vel nok i Almindelighed, at Barnet i saa lang Tid skal være til Stede, medens der næppe som Regel vil være Tale om egentligt Arbejde i hele denne Tid. De tre Fjerdedele af Bydrengene og omkring Halvdelen af Bypigerne har en Arbejdstid af mindst 4 Timer daglig; 8 Timer eller derover arbejder mindre end 1 pCt. af de paagældende Børn i Hovedstaden og 3—4 pCt. i Provinsbyerne.

De Skolepiger, der beskæftiges ved Husgerning og Børnepasning, have en noget længere Arbejdstid end de Piger, der have Bygangspladser. I Hovedstaden er Arbejdstiden for de to Tredjedele af Husgernings- og Barnepigerne opgivet til mindst 4 Timer. I Provinsbyerne er Arbejdstiden for Barnepigerne en Del længere — for 85 pCt. er den mindst 4 Timer. Medens kun ganske faa Husgernings- og Barnepiger i Hovedstaden arbejde saa længe som 8 Timer, er en saa lang Arbejdstid i Provinsbyerne opgivet for ca. 7 pCt. af Husgerningspigerne og ca. 10 pCt. af Barnepigerne. Paa Landet er langt den overvejende Del af disse Piger (om Sommeren) beskæftiget mindst 8 Timer, nemlig ca. 7 Tiendedele af Husgernings- og 8 Tiendedele af Barnepigerne, og mindst 12 Timers Arbejde er endogsaa opgivet for henholdsvis 18 og 25 pCt. af Pigerne i disse to Grupper.

Af Fabrikbørnene er imellem 8 og 9 Tiendedele beskæftigede mindst 4 Timer daglig. For disse Børn synes at gælde den almindelige Regel, at Arbejdstiden er lidt kortere i Hovedstaden end i Provinsbyerne.

Med Hensyn til Mælkedrengene stiller Forholdet sig ret forskelligt i Hovedstaden og Provinsbyerne, jfr. Oversigten S. 54.

Tabel 15. Børn, der arbejder for Fremmede. For-

	Abso-					
	Daglig Ar-					
	Drenge					
Indtil 4 Timer	4—8 Timer	8—12 Timer	12 Timer og derover	Uangivet	Tilsammen	
Hovedstaden:						
1. Husgerning	39	38	4	"	3	84
2. Børnepasning	2	1	"	"	"	3
3. Bygang og anden Budtjeneste	1235	3547	39	"	77	4898
4. Almindeligt Landbrugsarbejde	"	"	"	"	"	"
5. Kreaturpasning	6	5	2	"	1	14
6—12. Andet Landbrugs- og Havearbejde m. v.	9	120	"	"	7	136
13—26. Arbejde i Værksteder, Fabrikker o. l.	127	547	1	"	16	691
27. Arbejde ved Mælkeforsyning	19	524	"	"	"	543
28—31. Andet Arb. ved Handel samt Beværtn. o. l.	44	60	3	"	5	112
32. Andet Arbejde	24	30	"	"	4	58
Tilsammen...	1505	4872	49	"	113	6539
Provinsbyerne:						
1. Husgerning	52	46	3	"	26	127
2. Børnepasning	"	6	"	"	"	6
3. Bygang og anden Budtjeneste	1787	4956	195	"	156	7094
4. Almindeligt Landbrugsarbejde	3	19	4	"	26	52
5. Kreaturpasning	14	54	28	"	48	144
6—12. Andet Landbrugs- og Havearbejde m. v.	23	94	1	"	9	127
13—26. Arbejde i Værksteder, Fabrikker o. l.	122	821	8	"	28	979
27. Arbejde ved Mælkeforsyning	151	465	15	"	10	641
28—31. Andet Arb. ved Handel samt Beværtn. o. l.	45	63	31	"	20	159
32. Andet Arbejde	38	37	1	"	33	109
Tilsammen...	2235	6561	286	"	356	9438
Landdistrikterne (6 Amter):						
1. Husgerning	"	4	1	"	3	8
2. Børnepasning	"	1	3	"	"	4
3. Bygang og anden Budtjeneste	50	154	59	3	25	291
4. Almindeligt Landbrugsarbejde	14	633	1242	269	173	2331
5. Kreaturpasning	17	655	3265	1713	452	6102
6—12. Andet Landbrugs- og Havearbejde m. v.	15	326	297	16	171	825
13—26. Arbejde i Værksteder, Fabrikker o. l.	6	59	39	1	10	115
27. Arbejde ved Mælkeforsyning	12	18	2	1	1	34
28—31. Andet Arb. ved Handel samt Beværtn. o. l.	16	11	7	"	7	41
32. Andet Arbejde	5	11	24	3	11	54
Tilsammen...	135	1872	4939	2006	853	9805

deling efter Arbejdets Art og den daglige Arbejdstid.

Antal						Forholdstal									
Arbejdstid for						Daglig Arbejdstid for									
Piger						Drenge					Piger				
Indtil 4 Timer	4—8 Timer	8—12 Timer	12 Timer og derover	Uangivet	Tilsammen	Indtil 4 Timer	4—8 Timer	8—12 Timer	12 Timer og derover	Tilsammen	Indtil 4 Timer	4—8 Timer	8—12 Timer	12 Timer og derover	Tilsammen
						pCt.	pCt.	pCt.	pCt.		pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	
432	904	12	"	12	1360	48,2	46,9	4,9	"	100,0	32,0	67,1	0,9	"	100,0
139	247	1	"	2	389	66,7	33,3	"	"	100,0	35,9	63,8	0,3	"	100,0
574	639	2	"	33	1248	25,6	73,6	0,8	"	100,0	47,2	52,6	0,2	"	100,0
"	"	"	"	"	"	46,1	38,5	15,4	"	100,0	"	"	"	"	"
3	29	"	"	1	33	7,0	93,0	"	"	100,0	9,4	90,6	"	"	100,0
37	320	"	"	9	366	18,8	81,0	0,2	"	100,0	10,4	89,6	"	"	100,0
1	"	"	"	"	1	3,5	96,5	"	"	100,0	100,0	"	"	"	100,0
22	22	1	"	1	46	41,1	56,1	2,8	"	100,0	48,9	48,9	2,2	"	100,0
8	7	"	"	1	16	44,4	55,6	"	"	100,0	53,3	46,7	"	"	100,0
1216	2168	16	"	59	3459	23,4	75,8	0,8	"	100,0	35,8	63,7	0,5	"	100,0
599	969	109	"	30	1707	51,5	45,5	3,0	"	100,0	35,7	57,8	6,5	"	100,0
100	491	63	"	11	665	"	100,0	"	"	100,0	15,3	75,1	9,6	"	100,0
1561	1351	110	"	169	3191	25,8	71,4	2,8	"	100,0	51,7	44,7	3,6	"	100,0
"	1	"	"	"	1	11,5	73,1	15,4	"	100,0	"	100,0	"	"	100,0
1	"	5	"	4	10	14,6	56,2	29,2	"	100,0	16,7	"	83,3	"	100,0
7	26	"	"	12	45	19,5	79,7	0,8	"	100,0	23,3	76,7	"	"	100,0
18	202	"	"	8	228	12,8	86,3	0,9	"	100,0	8,2	91,8	"	"	100,0
2	8	"	"	"	10	23,9	73,7	2,4	"	100,0	20,0	80,0	"	"	100,0
24	11	"	"	2	37	32,4	45,3	22,3	"	100,0	68,6	31,4	"	"	100,0
16	3	"	"	13	32	50,0	48,7	1,3	"	100,0	84,2	15,8	"	"	100,0
2328	3062	287	"	249	5926	24,6	72,2	3,2	"	100,0	41,0	54,0	5,0	"	100,0
40	135	287	101	85	648	"	80,0	20,0	"	100,0	7,1	24,0	51,0	17,9	100,0
14	206	559	257	207	1243	"	25,0	75,0	"	100,0	1,3	20,0	53,9	24,8	100,0
25	38	16	"	21	100	18,8	57,9	22,2	1,1	100,0	31,6	48,1	20,3	"	100,0
5	120	336	132	50	643	0,6	29,3	57,6	12,5	100,0	0,8	20,2	56,7	22,3	100,0
2	80	472	315	133	1002	0,3	11,6	57,8	30,3	100,0	0,2	9,2	54,8	36,3	100,0
16	247	266	36	188	753	2,3	49,9	45,4	2,4	100,0	2,8	43,7	47,1	6,4	100,0
"	25	4	1	8	38	5,7	56,2	37,1	1,0	100,0	"	83,4	13,3	3,3	100,0
"	"	"	"	"	"	36,4	54,5	6,1	3,0	100,0	"	"	"	"	"
2	"	4	"	"	6	47,1	32,3	20,6	"	100,0	33,3	"	67,7	"	100,0
1	2	7	2	6	18	11,6	25,6	55,8	7,0	100,0	8,3	16,7	58,3	16,7	100,0
105	853	1951	844	698	4451	1,5	20,9	55,2	22,4	100,0	2,8	22,7	52,0	22,5	100,0

Antal Mælkedrenge med en daglig Arbejdstid af:	Hovedstaden	Provinsbyerne
	Indtil 2 Timer	3
2—3 —	2	55
3—4 —	14	73
4—5 —	24	156
5—6 —	386	233
6—7 —	106	58
7—8 —	8	18
8 Timer eller derover	"	15
Uangivet.....	"	10
	543	641

Den almindeligste Arbejdstid for Mælkedrenge er baade i Hovedstaden og i Provinsbyerne 5—6 Timer, men det vil ses, at der i Provinsbyerne er langt flere end i Hovedstaden, der arbejder under 5 Timer (jfr. hvad foran er bemærket om, at Provinsbyernes Mælkedrenge gennemsnitlig ere betydelig yngre end Hovedstadens).

Det er foran fremhævet, at Arbejdstiden for Børn paa Landet er betydelig længere end for Børn i Byerne. Dette gælder i særlig Grad de ved Landbrugsarbejde og Kreaturpasning beskæftigede Skolebørn, jfr. nedenstaaende Forholdstal:

Landdistrikterne	Af Børnene havde en Arbejdstid af			
	mindst 8 Timer		mindst 12 Timer	
	Drenge pCt.	Piger pCt.	Drenge pCt.	Piger pCt.
Almindeligt Landbrugsarbejde	70,1	76,9	12,5	22,3
Kreaturpasning.....	88,1	90,6	30,3	36,3
Andet Landbrugs- og Havearb. m. v.	47,8	53,5	2,4	6,4

Det vil ses, at der i alle tre Grupper er forholdsvis flere Piger end Drenge med lang Arbejdstid. Længst er Arbejdstiden for Vogterbørnene, af hvilke endog omkring en Tredjedel angives at være bundne til deres Gerning 12 Timer daglig eller derover. Ogsaa Gruppen «Almindeligt Landbrugsarbejde» (hvorunder formentlig indgaar et stort Antal Børn, hvis væsentligste Arbejde er at passe og tilse Kreaturer) staar med høje Procenttal for Børn med lang Arbejdstid. Langt lavere er Tallene for Gruppen «Andet Landbrugs- og Havearbejde», men Børnene i denne Gruppe (der bl. a. omfatter Lugning) er da for-

mentlig ogsaa dem, der i størst Omfang udføre virkeligt «Arbejde» i den Tid, der er opgivet som Arbejdstid.

I Forbindelse med Spørgsmaalet om den daglige Arbejdstid er der søgt Oplysning om, i hvilket Omfang de arbejdende Skolebørn ere beskæftigede om Søndagen. Resultatet meddeles i nedenstaaende Oversigt:

Søndags- arbejde:	Børn, der arbejde for Fremmede:					
	Hoved- staden	Drenge		Piger		
		Provins- byerne	Landi- strikerne (6 Amter)	Hoved- staden	Provins- byerne	Landi- strikerne (6 Amter)
Fuldt	657	976	2027	598	1159	846
Delvis	1071	2570	5647	1187	2619	2444
Ikke	4449	5592	1550	1509	2000	789
Uangivet	362	300	581	165	148	372
Tilsammen	6539	9438	9805	3459	5926	4451

Det er naturligvis særlig i Landdistrikterne, at Arbejdets Art (Kreaturpasning o. l.) gør det nødvendigt, at Børnene ogsaa beskæftiges om Søndagen. Fuldt Arbejde om Søndagen har over en Femtedel af de arbejdende Børn paa Landet; i Byerne er det ogsaa omkring en Femtedel for Pigerne Vedkommende (Husgerning, Børnepasning), men kun en Tiendedel for Drengenes Vedkommende. Delvis Arbejde om Søndagen har af Drengene i Hovedstaden godt en Sjettedel, i Provinsbyerne godt en Fjerdedel og paa Landet de tre Femtede; af Pigerne i Hovedstaden godt en Tredjedel, i Provinsbyerne henimod Halvdelen og paa Landet de tre Femtede.

Oplysningerne om den daglige Arbejdstid ere som Regel givne under Form af Angivelse af Klokkeslettene for Arbejdstidens Begyndelse og Slutning (samt med Opgivelse af Pauserne). Hvor dette var Tilfældet, har man foretaget en særlig Opgørelse, hvis Resultater meddeles i omstaaende Tabel 16 (Side 56). Tallene for Landdistrikterne referere sig til de foran nævnte 6 Amter og angaa Sommertiden.

Langt den overvejende Del af de arbejdende Børn i Byerne skal først være i deres Plads Kl. 9 Morgen eller endnu senere,

Tabel 16. Børn, der arbejde for Fremmede. Arbejdstidens Begyndelse og Slutning.

	Drengene			Piger		
	Hovedstaden	Provinsbyerne	Land- distrikterne (6 Amter)	Hovedstaden	Provinsbyerne	Land- distrikterne (6 Amter)
Arbejdstiden begynder:						
Før Kl. 4	1	2	12	"	"	1
Kl. 4 eller 4 ¹ / ₂	16	5	708	1	1	145
- 5 - 5 ¹ / ₂	158	100	2907	5	4	619
- 6 - 6 ¹ / ₂	973	764	3358	199	251	1475
- 7 - 7 ¹ / ₂	995	1649	649	907	1340	721
- 8 - 8 ¹ / ₂	924	842	115	672	756	203
- 9 eller senere	3298	5690	397	1587	3278	281
Uangivet	174	386	1659	88	296	1006
Tilsammen ...	6539	9438	9805	3459	5926	4451
Arbejdstiden slutter:						
Før Kl. 6	3447	2800	134	2202	2563	121
Kl. 6 eller 6 ¹ / ₂	961	1894	573	445	851	242
- 7 - 7 ¹ / ₂	818	1758	3800	337	854	1066
- 8 - 8 ¹ / ₂	962	2007	2300	299	977	1113
- 9 - 9 ¹ / ₂	93	391	1041	71	326	698
- 10 - 10 ¹ / ₂	46	135	284	13	53	195
- 11 - 11 ¹ / ₂	30	57	14	2	3	10
- 12 eller senere	8	10	"	2	3	"
Uangivet	174	386	1659	88	296	1006
Tilsammen ...	6539	9438	9805	3459	5926	4451

hvorimod den almindelige Tid for Arbejdets Begyndelse paa Landet om Sommeren er imellem Kl. 5 og 6¹/₂. Før Klokken 6 Morgen begynder Arbejdet for 3 pCt. af Drengene i Hovedstaden og 1 pCt. i Provinsbyerne, men for 44 pCt. paa Landet; af Pigerne er der i Byerne kun ganske enkelte, der begynde Arbejdet før Kl. 6, men paa Landet er der 22 pCt. Før Klokken 7 Morgen begynder 18 pCt. af Drengene i Hovedstaden, 10 pCt. i Provinsbyerne og 86 pCt. paa Landet; af Pigerne 6 pCt. i Hovedstaden, 4 pCt. i Provinsbyerne og 65 pCt. paa Landet.

Hvad Arbejdstidens Slutning angaar, er Bybørnene ligeledes i

det store og hele heldigere stillede end Børnene paa Landet. De fleste arbejdende Børn i Byerne ophøre med Arbejdet før Kl. 6 Eftermiddag, medens Arbejdet paa Landet om Sommeren i Almindelighed først slutter Kl. 7 eller senere. Klokken 10 eller senere slutter Arbejdet for et Par Procent af de arbejdende Børn i Byerne og for 4—5 Procent paa Landet.

Oplysningerne i Tabel 16 angaa som nævnt Arbejdstidens Begyndelse og Slutning om Sommeren. For Landdistrikterne i de 6 Amter foreligger der desuden for et mindre Antal Børn (godt 2200 Drengene og knap 800 Piger) Oplysning om Arbejdstidens Begyndelse og Slutning om Vinteren, jfr. nedenstaaende Oversigt:

Landdistrikterne om Vinteren		
Arbejdstiden begynder:	Drengene	Piger
Før Kl. 4.....	2	"
Kl. 4 eller 4½.....	9	6
- 5 — 5½.....	73	26
- 6 — 6½.....	587	166
- 7 — 7½.....	916	268
- 8 — 8½.....	376	181
- 9 eller senere.....	260	126
Tilsammen...	2223	773
Arbejdstiden slutter:		
Før Kl. 6.....	1298	254
Kl. 6 eller 6½.....	581	169
- 7 — 7½.....	190	131
- 8 — 8½.....	102	104
- 9 — 9½.....	40	101
- 10 — 10½.....	11	11
- 11 — 11½.....	1	3
Tilsammen...	2223	773

Om Vinteren begynder Arbejdet saaledes for Flertallet af Børnene paa Landet først Kl. 7 eller senere (om Sommeren Kl. 5—6), og det slutter for de fleste før Kl. 6 Eftermiddag (om Sommeren først Kl. 7 eller senere).

Ved at kombinere Angivelserne om Arbejdstidens Begyndelse og Slutning har man dannet den i Tabel 17 (Side 58) anførte Oversigt over det Antal Timer, der forløber mellem Arbejdstidens Slutning den ene Dag og dens Begyndelse den næste,

Tabel 17. Børn, der arbejde for Fremmede. Tidsafstanden mellem Arbejdstidens Slutning og Begyndelse.

Fra Arbejdstidens Slutning den ene Dag til dens Begyndelse den næste Dag er der en Tid af:	Drenge			Piger		
	Hovedstaden	Provinsbyerne	Land-distrikterne (6 Amter)	Hovedstaden	Provinsbyerne	Land-distrikterne (6 Amter)
6 Timer eller derunder....	"	2	19	"	"	2
Over 6 indtil 7 Timer....	3	6	152	1	1	63
— 7 — 8 —	3	15	567	"	2	208
— 8 — 9 —	9	57	1437	6	22	550
— 9 — 10 —	41	177	2651	9	103	904
— 10 — 11 —	88	474	2013	44	220	810
— 11 — 12 —	247	477	692	53	276	404
Over 12 Timer.....	5974	7844	615	3258	5006	504
Uangivet	174	386	1659	88	296	1006
Tilsammen...	6539	9438	9805	3459	5926	4451

— et Forhold, der er af Betydning, naar man vil undersøge Muligheden for, at Børnene kunne faa tilstrækkelig Nattehvil. Tallene i Tabel 17 angaa — ligesom i Tabel 16 — Forholdene ved Sommertid.

Det vil ses, at for langt den overvejende Del af de arbejdende Børn i Byerne er Tidsafstanden mellem Arbejdstidens Slutning og Begyndelse over 12 Timer. Kun for 5 pCt. af de arbejdende Børn i Hovedstaden (Drenge og Piger under eet) og for 12 pCt. i Provinsbyerne er Afstanden ikke over 12 Timer, — men derimod for 90 pCt. af Børnene paa Landet. Ikke over 11 Timers Afstand mellem Arbejdets Slutning og Begyndelse er der for 2 pCt. af Børnene i Hovedstaden, 8 pCt. i Provinsbyerne og 81 pCt. paa Landet; ikke over 10 Timers Afstand for 3 pCt. i Provinsbyerne og 57 pCt. paa Landet. For 26 pCt. af Børnene paa Landet er Tidsafstanden ikke over 9 Timer, for 9 pCt. ikke over 8 Timer og for 2 pCt. ikke over 7 Timer. — I øvrigt maa det naturligvis erindres, at ikke hele den Tid, der forløber mellem Arbejdets Slutning den ene Dag og dets Begyndelse den næste, vil kunne

benyttes til Nattehvil. Barnet skal have Tid til at klæde sig paa, spise, gaa til og fra Arbejdsstedet osv. — Paa den anden Side gives der vel undertiden Børnene Lejlighed til at sove til Middag.

For Vintertiden haves nedenstaaende Oplysninger vedrørende arbejdende Børn i Landdistrikterne:

Fra Arbejdstidens Slutning den ene Dag til dens Begyndelse den næste Dag er der en Tid af:	Landdistrikterne om Vinteren	
	Drenge	Piger
6 Timer eller derunder.....	1	"
Over 6 indtil 7 Timer.....	2	"
— 7 — 8 —	4	2
— 8 — 9 —	18	30
— 9 — 10 —	52	63
— 10 — 11 —	75	113
— 11 — 12 —	262	111
Over 12 Timer.....	1809	454
Tilsammen...	2223	773

For 25 pCt. af de arbejdende Børn paa Landet om Vinteren var Tidsafstanden mellem Arbejdets Slutning og Begyndelse ikke over 12 Timer, for 12 pCt. ikke over 11 Timer, for 6 pCt. ikke over 10 Timer og for 2 pCt. ikke over 9 Timer.

6. Lønnen.

Børnenes Arbejdsfortjeneste har man i Byerne opgjort pr. Uge, i Landdistrikterne pr. Maaned.

Da Kosten for nogle Grupper af arbejdende Børn spiller en væsentlig Rolle som Moment i Arbejdsfortjenesten, har man delt Børnene i følgende Grupper:

Hovedstaden:	Drenge	Piger
Børn, der hos Arbejdsgiveren faa Kost og Logis	8	14
Børn, der hos Arbejdsgiveren faa fuld Kost, men ikke Logis..	127	186
Børn, der hos Arbejdsgiveren faa delvis Kost	1123	1921
Børn, der ikke hos Arbejdsgiveren faa Kost eller Logis..	4478	1125
Lønforholdene uoplyste	803	213
Tilsammen...	6539	3459
Provinsbyerne:		
Børn, der hos Arbejdsgiveren faa Kost og Logis	77	59
Børn, der hos Arbejdsgiveren faa fuld Kost, men ikke Logis..	890	632
Børn, der hos Arbejdsgiveren faa delvis Kost	2039	3064
Børn, der ikke hos Arbejdsgiveren faa Kost eller Logis..	5728	1836
Lønforholdene uoplyste	704	335
Tilsammen...	9438	5926

Landdistrikterne:	Drenge	Piger
Børn, der faa Kosten hos Arbejdsgiveren	18879	7594
Børn, der ikke faa Kosten hos Arbejdsgiveren	2003	960
Lønforholdene uoplyste	6546	4053
	<hr/>	<hr/>
Tilsammen...	27428	12607
	<hr/>	<hr/>
Ialt for hele Landet ...	43405	21992

Da baade Lønningsmaaden og de øvrige Forhold vedrørende Børnenes Arbejdsfortjeneste stille sig højst forskelligt i Byerne og paa Landet, skal man i det følgende meddele Resultaterne af Lønundersøgelsen i to særskilte Underafsnit.

A. Byerne.

Antallet af Børn i Byerne, som faa baade Kost og Logis hos Arbejdsgiveren, er, som det ses af foranstaaende Oversigt (S. 59), yderst ringe (jfr. hvad foran er oplyst om Antallet af Børn, der ere ude at tjene). Langt almindeligere er det, at Børnene faa fuld Kost i deres Arbejdsplads, men have Logis i Forældrenes Hjem. Dette er Tilfældet med over 1800 Børn i Byerne, hvoraf største Delen i Provinsbyerne. Den almindeligste Form er for Drengenes Vedkommende, at der kun ydes Pengeløn, medens der for Pigernes Vedkommende hyppigst gives et Maaltid Mad daglig som en Del af Arbejdsvederlaget.

I omstaaende Tabel 18 (Side 61) ere de Børn i Byerne, for hvilke der foreligger Lønoplysninger, fordelt efter Lønningsmaaden og Størrelsen af det ugentlige Pengevederlag (Drikkepenge medregnet).

Det gennemsnitlige Pengevederlag udgør for de arbejdende Drenge 2,83 Kr. ugentlig i Hovedstaden og 1,52 Kr. i Provinsbyerne, og for Pigerne 1,66 Kr. i Hovedstaden og 0,78 Kr. i Provinsbyerne. For de to største Grupper, Børn der faa delvis Kost og Børn der ikke faa Kost, har man i Oversigten øverst Side 62 beregnet en procentvis Fordeling efter Pengelønnens Størrelse:

Tabel 18. Børn, der arbejde for Fremmede. Byerne. Arbejdsfortjenesten.

Pengeløn pr. Uge (Drikkepenge medregnet)	Drenge		Piger	
	Hoved- staden	Provins- byerne	Hoved- staden	Provins- byerne
Med Kost og Logis:				
Indtil 1 Kr.	4	15	4	25
1-2 -	1	27	7	30
2-3 -	2	23	1	3
3-4 -	"	3	1	1
4-5 -	"	2	"	"
5-6 -	1	2	1	"
6-7 -	"	1	"	"
7-8 -	"	1	"	"
8 Kr. og derover	"	3	"	"
Tilsammen...	8	77	14	59
Med fuld Kost, uden Logis:				
Indtil 1 Kr.	12	90	29	355
1-2 -	19	610	93	268
2-3 -	57	154	47	9
3-4 -	28	22	15	"
4-5 -	5	9	2	"
5-6 -	3	"	"	"
6-7 -	1	2	"	"
7-8 -	1	1	"	"
8 Kr. og derover	1	2	"	"
Tilsammen...	127	890	186	632
Med delvis Kost:				
Indtil 1 Kr.	67	478	202	1902
1-2 -	188	1140	1190	1057
2-3 -	437	342	409	82
3-4 -	284	56	77	17
4-5 -	98	11	18	4
5-6 -	28	6	12	2
6-7 -	8	1	10	"
7-8 -	3	2	2	"
8 Kr. og derover	10	3	1	"
Tilsammen...	1123	2039	1921	3064
Uden Kost:				
Indtil 1 Kr.	143	984	189	1107
1-2 -	296	2837	413	594
2-3 -	1914	1580	431	114
3-4 -	1422	239	71	12
4-5 -	450	55	11	6
5-6 -	159	14	5	1
6-7 -	57	7	3	2
7-8 -	18	8	1	"
8 Kr. og derover	19	4	1	"
Tilsammen...	4478	5728	1125	1836

Børn, der arbejde for Fremmede, i Byerne

Pengeløn pr. Uge (Drikkepenge medregnet)	Med delvis Kost				Uden Kost			
	Drenge		Piger		Drenge		Piger	
	Hoved- staden pCt.	Provins- byerne pCt.	Hoved- staden pCt.	Provins- byerne pCt.	Hoved- staden pCt.	Provins- byerne pCt.	Hoved- staden pCt.	Provins- byerne pCt.
Indtil 1 Kr. ...	6,0	23,4	10,5	62,1	3,2	17,2	16,8	60,3
1—2 Kr.	16,7	55,9	61,9	34,5	6,6	49,5	36,7	32,4
2—3 —	38,9	16,8	21,3	2,7	42,7	27,6	38,4	6,2
3—4 —	25,3	2,8	4,0	0,5	31,8	4,2	6,3	0,6
4—6 —	11,2	0,8	1,6	0,2	13,6	1,2	1,4	0,4
6 Kr. og derover	1,9	0,3	0,7	"	2,1	0,3	0,4	0,1
Tilsammen ...	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

For Drengene i Hovedstaden er den almindeligste Pengeløn 2—3 Kr. om Ugen; Gennemsnitsfortjenesten er 2,64 Kr., naar der gives delvis Kost, og 2,91 Kr. uden Kost. For Drengene i Provinsbyerne er den almindeligste Pengeløn 1—2 Kr.; Gennemsnitsfortjenesten er 1,37 Kr. med delvis Kost og 1,58 Kr. uden Kost. Pigerne i Hovedstaden tjene oftest 1—2 Kr. om Ugen; Gennemsnittet er 1,61 Kr. med delvis Kost og 1,75 Kr. uden Kost. Pigerne i Provinsbyerne tjene oftest kun indtil 1 Kr. ugentlig, gennemsnitlig 0,76 Kr. med delvis Kost og 0,82 Kr. uden Kost.

Arbejdsfortjenesten er ikke lidt forskellig for de forskellige Arter af Beskæftigelse. Til Belysning heraf anføres Side 63 en Fordeling af de Børn, der faa Pengeløn uden Kost. I Oversigten er kun medtaget de 6 vigtigste Beskæftigelsesgrupper, men disse omfatte tilsammen omtrent 94 pCt. af samtlige Børn, der arbejde uden at faa Kost hos Arbejdsgiveren.

Bydrengenes Fortjeneste er i Hovedstaden almindeligst 2—3 Kr. pr. Uge (gennemsnitlig 2,77 Kr.) og i Provinsbyerne 1—2 Kr. (gennemsnitlig 1,48 Kr.). Fabrikdrengene tjene som oftest i Hovedstaden 2—3 Kr. (gennemsnitlig 2,56 Kr.), medens der i Provinsbyerne er omtrent lige mange, der tjene 1—2 og 2—3 Kr. (Gennemsnitsfortjenesten er 1,99 Kr.). Mælkedrengene er den Gruppe af arbejdende Børn i Hovedstaden, der tjener mest, idet over Halvdelen har en Ugeløn af 4—6 Kr.; en Del naar op til at tjene 1 Kr. daglig eller derover, og i Gennemsnit tjene disse Drenge,

Børn, der ikke faa Kost hos Arbejdsgiveren

Pengeløn pr. Uge (Drikkepenge medregnet)	Drenge beskæftigede ved			Piger beskæftigede ved		
	Bygang m. v.	Værksted- og Fabrikarbejde	Mælkeforsyning	Husgerning	Bygang m. v.	Værksted- og Fabrikarbejde
Hovedstaden:						
Indtil 1 Kr.	123	7	"	24	127	4
1—2 Kr.	231	25	2	96	167	89
2—3 —	1422	400	17	42	162	204
3—4 —	1141	119	95	5	42	8
4—6 —	316	13	247	2	10	2
6 Kr. og derover.....	20	5	57	1	1	1
Tilsammen...	3253	569	418	170	509	308
Provinsbyerne:						
Indtil 1 Kr.	800	29	66	175	852	6
1—2 Kr.	2065	347	298	105	343	118
2—3 —	1027	393	87	5	36	59
3—4 —	126	73	15	2	3	7
4—6 —	35	13	1	"	6	"
6 Kr. og derover.....	3	2	2	"	1	"
Tilsammen...	4056	857	469	287	1241	190

der gennemgaaende ere ældre end de øvrige arbejdende Børn (jfr. foran) 4,61 Kr. pr. Uge. Mælkedrenge i Provinsbyerne tjene derimod som oftest kun 1—2 Kr. ugentlig (gennemsnitlig 1,48 Kr.). — Piger, der ere beskæftigede ved Husgerning, tjene i Hovedstaden oftest 1—2 Kr. ugentlig (gennemsnitlig 1,57 Kr.), og i Provinsbyerne naar Flertallet ikke over 1 Kr. (Gennemsnitsfortjenesten er 0,75 Kr.). Men det maa erindres, at langt den største Del af de Skolepiger, der udføre Husgerning, faa nogen Kost paa Arbejdsstedet; i Hovedstaden er dette Tilfældet med over 1100 Piger og i Provinsbyerne med ca. 1300, og Pengevederlaget er omtrent det samme, hvor der gives delvis Kost, som hvor der ikke gives Kost. Bypigernes Pengeløn er som oftest 1—3 Kr. i Hovedstaden (gennemsnitlig 1,64 Kr.) og under 1 Kr. i Provinsbyerne (gennemsnitlig 0,69 Kr.). Skole-

piger, som arbejde i Værksteder og Fabrikker, faa omtrent samme Løn som Drengene, i Hovedstaden oftest 2—3 Kr. ugentlig (gennemsnitlig 2,08 Kr.) og i Provinsbyerne 1—2 Kr. ugentlig (gennemsnitlig 1,69 Kr.)¹⁾.

Ud over Pengeløn og Kost gives der, saa vidt det er oplyst, til 5—600 Børn i Hovedstaden og til 6—700 Børn i Provinsbyerne Naturalvederlag i Form af Klæder, Fodtøj o. l., jfr. nedenstaaende Oversigt:

	Dreng		Piger	
	Hovedstaden	Provinsbyerne	Hovedstaden	Provinsbyerne
Klæder og Fodtøj	12	34	12	47
Klæder alene.....	358	174	71	253
Fodtøj alene.....	30	82	12	33
Andet	84	21	1	21

Til Beregning af den økonomiske Betydning af disse Ydelser haves intet Holdepunkt.

Som foran nævnt, er der i de anførte Lønbeløb indbefattet Drikkepenge. I ikke faa Tilfælde udgør Drikkepengene det hele Arbejdsvederlag. Særlig Angivelse af det omtrentlige Drikkepengebeløb pr. Uge foreligger for henved 8000 Dreng og 2000 Piger, jfr. omstaaende Oversigt:

¹⁾ Ved den i Forbindelse med Haandværks- og Industritællingen 1906 foretagne Undersøgelse angaaende Arbejdslønnen i Industrien forelaa der Oplysning om Lønnen for 383 Børn i Hovedstaden og 461 i Provinsbyerne. Den gennemsnitlige Ugeløn for disse (Dreng og Piger under eet) beregnedes til gennemsnitlig 3,10 Kr. for Hovedstaden og 2,80 Kr. for Provinsbyerne. (Statistiske Meddelelser, 4. R., 32. Bd. 1. Hæfte). Det maa imidlertid antages, at den nævnte lønstatistiske Undersøgelse, som i det væsentlige er begrænset til de Virksomheder, der ere under Fabriktilsyn, kun omfatter de ældre Skolebørn, der arbejde i Værksteder og Fabrikker (Børn mellem 12 og 14 Aar). Herved forklares det, at Gennemsnitslønnen er væsentlig højere end efter nærværende Undersøgelse.

	Antal Børn, for hvilke der foreligger Oplysning om Drikkepenge	Samlet Beløb af Drikkepenge pr. Uge		Gennemsnitlig pr. Barn
		Kr.	Øre	
Drenge:				
Hovedstaden	3772	2620		69
Provinsbyerne	4097	1690		41
Piger:				
Hovedstaden	787	428		54
Provinsbyerne	1153	524		45

Det er naturligvis navnlig Bydrene, Bypigerne og Mælkedrene, der faa Drikkepenge. Særlig for de sidstnævnte spille Drikkepengene en betydelig Rolle; saaledes tjente 513 Mælkedrene i Hovedstaden 547 Kr. om Ugen i Drikkepenge, altsaa gennemsnitlig 1,07 Kr. pr. Uge.

B. Landdistrikterne.

Af de arbejdende Børn i Landdistrikterne er jo langt den overvejende Del ude at tjene og faa saaledes Kost og Logis hos Arbejdsgiveren. Af de 29000 Børn paa Landet, for hvilke der foreligger Oplysning om Lønforholdet, fik ikke mindre end 26000 Kosten hos Arbejdsgiveren, jfr. omstaaende Tabel 19 (Side 66).

Den gennemsnitlige Pengeløn pr. Maaned udgør for samtlige arbejdende Drenge paa Landet henimod 6 Kr. (5,89 Kr.) og for Pigerne paa det nærmeste 5 Kr. (4,99 Kr.). For den overvejende Del af Børnene er jo imidlertid Kosten det væsentligste i Arbejdsvederlaget.

Paa Grundlag af Oplysningerne i Tabel 19 har man beregnet nedenstaaende procentvise Fordeling af Børnene efter Pengelønnens Størrelse:

Pengeløn pr. Maaned:	Børn, der arbejde for Fremmede, i Landdistrikterne:			
	Med Kost		Uden Kost	
	Drenge	Piger	Drenge	Piger
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Indtil 4 Kr.	25,8	44,8	12,8	21,8
4—8 -	56,2	45,4	34,9	21,5
8—12 -	14,3	7,4	20,9	18,3
12—16 -	} 3,9	} 2,4	16,0	16,5
16—20 -			4,8	4,5
20 Kr. og derover			11,1	17,4
Tilsammen	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabel 19. Børn, der arbejde for Fremmede. Landdistrikterne. Arbejdsfortjenesten.

Pengeløn pr. Maaned:	Børn, der faa Kosten hos Husbonden		Børn, der ikke faa Kosten hos Husbonden	
	Drenge	Piger	Drenge	Piger
Indtil 1 Kr.....	864	746	5	2
1— 2 Kr.....	314	254	46	53
2— 3 -	1262	1093	92	86
3— 4 -	2385	1310	113	68
4— 5 -	3099	1386	191	68
5— 6 -	3478	1135	220	58
6— 7 -	2720	680	181	48
7— 8 -	1317	243	107	32
8— 9 -	1484	320	149	57
9—10 -	273	52	76	20
10—11 -	765	150	166	78
11—12 -	185	42	28	21
12—13 -	302	55	165	59
13—14 -	90	14	44	12
14—15 -	52	7	27	13
15—16 -	} 289	} 107	84	74
16—17 -			35	15
17—18 -			6	8
18—19 -			41	19
19—20 -			4	2
20 Kr. og derover ...			223	167
Tilsammen...	18879	7594	2003	960

Over Halvdelen af de Drenge, der faa Kosten hos Arbejdsgiveren, tjene i Penge 4—8 Kr. om Maaneden, medens en Fjerdedel faa mindre end 4 Kr. Af Pigerne faar omtrent lige mange (ca. 45 pCt.) 4—8 Kr. og under 4 Kr. Kun et Par Procent af de Børn, der faa Kost hos Arbejdsgiveren, tjene 12 Kr. eller derover. — For de Børn, der ikke faa Kost hos Arbejdsgiveren, er Fordeelingen efter Pengelønnens Størrelse langt mere spredt. Imellem de to Femtedele og Halvdelen af disse Børn tjene under 8 Kr. maanedlig, men der findes desuden en Del, der ere ret højt lønnede; omkring en Tiendedel af Drengene og en Sjettedel af Pigerne tjene endog 20 Kr. maanedlig eller derover (jfr. herom i det følgende).

For de vigtigste Beskæftigelses-Grupper anføres i nedenstaaende Oversigt Børnenes Fordeling efter Pengelønnen pr. Maaned, idet der som foran er sondret mellem Børn, der faa Kosten hos Arbejdsgiveren, og Børn, der kun lønnes med Penge.

Børn, der arbejde for Fremmede, i Landdistrikterne:									
Pengeløn pr. Maaned	Drengene beskæftigede ved			Piger beskæftigede ved					
	Almindeligt Landbrugsarbejde	Kreaturpasning	Andet Landbrugs- og Havearbejde m. v.	Husgerning	Børnepasning	Almindeligt Landbrugsarbejde	Kreaturpasning	Andet Landbrugs- og Havearbejde m. v.	
Med Kost:									
Indtil 4 Kr.	1161	3398	102	604	1360	410	724	184	
4—8 -	2336	7782	210	597	1032	575	893	275	
8—12 -	579	1880	180	48	72	130	212	98	
12 Kr. og derover	160	417	128	4	7	33	34	103	
Tilsammen ...	4236	13477	620	1253	2471	1148	1863	660	
Uden Kost:									
Indtil 4 Kr.	9	41	32	52	32	2	3	29	
4—8 -	49	50	120	29	9	2	3	106	
8—12 -	45	24	153	4	2	12	"	107	
12—16 -	40	16	170	2	"	3	1	129	
16—20 -	15	2	51	"	"	1	"	31	
20 Kr. og derover	14	2	139	1	"	1	"	124	
Tilsammen ...	172	135	665	88	43	21	7	526	

Det vil ses, at der ikke er nogen væsentlig Forskel mellem Lønnen for Drengene, der anvendes til almindeligt Landbrugsarbejde, og Vogterdrengene. I begge Grupper tjener lidt over en Fjerdedel af Drengene indtil 4 Kr. maanedlig (foruden Kosten), godt Halvdelen 4—8 Kr., en Syvendedel 8—12 Kr. og 3—4 pCt. 12 Kr. og derover. Betydelig højere er Arbejdsvederlaget for Drengene i Gruppen «Andet Landbrugs- og Havearbejde m. v.», hvor kun en Sjettedel tjener indtil 4 Kr. maanedlig (foruden Kosten), en Tredjedel 4—8 Kr., imellem en Fjerdedel og en Tredjedel 8—12 Kr. og en Femtedel 12 Kr. eller derover. Endnu stærkere kommer denne Forskel frem, naar man betragter Fordelingen af de Drengene, der ikke faa Kosten hos Husbonden; af 665 Drengene i Gruppen «Andet Landbrugsarbejde m. v.»

tjente saaledes 139 mindst 20 Kr. maanedlig. Det er foran nævnt, at denne Gruppe for største Delen omfatter Børn, der ere beskæftigede med Roe- og andet Lugearbejde, og da denne Art Arbejde ofte udføres i Akkord, er det vel ikke udelukket, at en Del af de paagældende Børn kunne have Hjælp af yngre Sødskende o. l.

Af Pigerne ere de, der passe Børn, de lavest lønnede, idet over Halvdelen af dem kun tjener indtil 4 Kr. maanedlig (foruden Kosten), og kun et Par Procent tjene over 8 Kr. De, der udføre Husgerning, ere noget bedre lønnede, men dog naar henimod Halvdelen ikke en Maanedsløn af 4 Kr. De Piger, der ere beskæftigede med almindeligt Landbrugsarbejde og med Kreaturpasning, ere omtrent ens lønnede (lidt lavere end Drengene i de tilsvarende Grupper); godt en Tredjedel tjener indtil 4 Kr., Halvdelen 4—8 Kr., godt en Tiendedel 8—12 Kr. og et Par Procent 12 Kr. eller derover. Ligesom Tilfældet er for Drengenes Vedkommende, staa Pigerne i Gruppen «Andet Landbrugs- og Havearbejde» med den højeste Løn, idet kun godt en Fjerdedel tjener indtil 4 Kr. og næsten en Sjettedel 12 Kr. eller derover, jfr. ogsaa for Pigeres Vedkommende det forholdsvis store Antal, der tjener 20 Kr. eller derover, naar Arbejdsgiveren ikke yder Kost.

De arbejdende Børns Fortjeneste er ret varierende i de forskellige Egne af Landet, saaledes som det fremgaar af nedenstaaende Gennemsnitstal for Maanedslønnen for Dreng og Piger, der faa Kosten hos Arbejdsgiveren.

Gennemsnitlig Pengeløn pr. Maaned for Børn, der faa Kost hos Arbejdsgiveren:

	Dreng Piger				Dreng Piger	
	Kr.	Kr.			Kr.	Kr.
Københavns Amt.....	5,63	4,40	Vejle	Amt.....	5,93	4,67
Frederiksborg —.....	5,29	5,26	Aarhus	—.....	5,48	4,08
Holbæk —.....	5,35	4,70	Randers	—.....	4,31	2,59
Sorø —.....	4,70	3,74	Aalborg	—.....	5,29	3,58
Præstø —.....	3,84	3,10	Hjørring	—.....	5,41	3,94
Bornholms —.....	6,09	4,44	Thisted	—.....	5,54	4,50
Maribo —.....	6,16	3,77	Viborg	—.....	4,77	3,49
Svendborg —.....	6,61	6,06	Ringkøbing	—.....	5,81	4,38
Odense —.....	4,64	3,48	Ribe	—.....	8,66	6,77

For hele Landet under eet er den gennemsnitlige Maanedsløn for Børn paa Husbondens Kost 5,50 Kr. for Drengene og 4,32 Kr. for Piger. Særlig høj er Lønnen i Svendborg og Ribe Amter, særlig lav i Sorø og Randers Amter.

Ud over Pengeløen og Kost gives der, saa vidt det er oplyst, til godt 6000 Børn paa Landet Naturalvederlag i Form af Klæder, Fodtøj o. l., jfr. nedenstaaende Oversigt:

	Landdistrikterne	
	Drengene	Piger
Klæder og Fodtøj.....	1057	493
Klæder alene.....	1240	898
Fodtøj alene.....	793	362
Andet.....	919	502

Det skal dog tilføjes, at disse Oplysninger næppe ere helt udtømmende.

7. Erhvervsarbejdet og Skoleundervisningen.

Da det er en udbredt Anskuelse blandt Folkeskolens Lærere, at Børnearbejdet virker hæmmende paa Undervisningen i Skolen, dels fordi de arbejdende Børn ofte ikke faa tilstrækkelig Tid til at læse Lektier, dels fordi de ere trætte og søvnige i Skoletimerne, blev der gjort et Forsøg paa at undersøge Rigtigheden af denne Anskuelse og — om muligt — finde et talmæssigt Udtryk for de arbejdende Børns formentlige Underlegenhed i Skolefagene. For hvert enkelt af de Børn, der have erhvervsmæssigt Arbejde, blev der paa Spørgeskemaerne forlangt Oplysning om, hvorvidt Barnet hørte til den flinkeste, mellemste eller ringeste Tredjedel af de jævnaldrende Elever i Klassen, og en saadan Karakteristik blev given dels for de almindelige Skolefag, dels særskilt for Gymnastik.

Af Grunde, som nedenfor skal forklares, viste det sig imidlertid meget snart under Bearbejdelsen, at de paagældende Oplysninger ikke gav noget brugeligt Bidrag til Belysning af, i hvilken Grad Erhvervsarbejdet øver hæmmende Indflydelse paa

Tabel 20. Børn, der arbejde for Fremmede. De arbejdende Børns Plads i Klassen.

	Af de arbejdende Børn hørte til Klassens				
	flinkeste Tredjedel	mellemste Tredjedel	ringeste Tredjedel	Uangivet	Tilsammen
	i de almindelige Fag				
Drenge:					
Københavns kommunale Betalingsskoler...	275	449	333	3	1060
Københavns kommunale Friskoler	1283	1739	1407	21	4450
Landdistrikterne i Holbæk Amt.....	373	596	497	60	1526
Landdistrikterne i Hjørring Amt.....	604	751	736	41	2132
Piger:					
Københavns kommunale Betalingsskoler...	88	154	107	3	352
Københavns kommunale Friskoler	781	1090	737	12	2620
Landdistrikterne i Holbæk Amt.....	227	227	125	33	612
Landdistrikterne i Hjørring Amt.....	390	410	274	31	1105
	i Gymnastik				
Drenge:					
Københavns kommunale Betalingsskoler...	399	426	174	61	1060
Københavns kommunale Friskoler	1721	1779	736	214	4450
Landdistrikterne i Holbæk Amt.....	351	627	352	196	1526
Landdistrikterne i Hjørring Amt.....	574	670	465	423	2132
Piger:					
Københavns kommunale Betalingsskoler...	94	156	35	67	352
Københavns kommunale Friskoler.....	865	943	317	495	2620
Landdistrikterne i Holbæk Amt.....	67	96	51	398	612
Landdistrikterne i Hjørring Amt.....	173	224	93	615	1105

Skoleundervisningen, og man gennemførte derfor kun Bearbejdelsen for en mindre Del af Materialet, nemlig for de kommunale Betalingsskoler og Friskoler i København samt for Landdistrikterne i Holbæk og Hjørring Amter. Hovedresultaterne ere gengivne i ovenstaaende Tabel 20.

Undersøger man nærmere Tallene for den største Gruppe i Tabel 20, Drengene i de københavnske Friskoler, finder man, at

over en Tredjedel af de arbejdende Børn hører til den mellemste Tredjedel af Klassen, medens der baade i den flinkeste og i den ringeste Tredjedel af Klassen findes mindre end en Tredjedel af de arbejdende Børn. Af 4429 Drengene, for hvilke der foreligger Oplysning paa dette Punkt, er 1739 (eller 263 flere end Tredjedelen) betegnede som hørende til den mellemste Tredjedel, 1283 (eller 193 færre end Tredjedelen) som hørende til den flinkeste Tredjedel, og 1407 (eller 69 færre end Tredjedelen) som hørende til den ringeste Tredjedel af Klassen. For Pigenes Vedkommende foreligger der Oplysning om 2608 arbejdende Børn; i den mellemste Tredjedel af Klassen er der 221 flere, i den flinkeste og ringeste Tredjedel henholdsvis 88 og 132 færre end Tredjedelen af det nævnte Antal arbejdende Piger.

Denne Fordeling bekræfter tilsyneladende ikke Formodningen om, at Erhvervsarbejdet øver en hæmmende Indflydelse paa Undervisningen. Imidlertid maa det erindres, at selv om Erhvervsarbejdet spiller en Rolle i den her nævnte Henseende, er der ved Siden heraf ogsaa andre Momenter (de naturlige Evner, den større eller mindre Flid og Lærelyst osv.), der øve Indflydelse paa, om Barnet følger mere eller mindre godt med i Skolen. Det synes nu ikke urimeligt at antage, at de arbejdende Børn fortrinsvis høre til de fra Naturens Side bedst udrustede, — fordi de raskeste og mest opvakte Børn lettest faa Plads. Og hvis denne Forudsætning er rigtig — hvad det foreliggende Materiale ganske vist ikke oplyser noget om —, er det jo rimeligt nok, at de arbejdende Børn ikke fortrinsvis findes i den ringeste Tredjedel af Klassen, men i den mellemste. Efter deres naturlige Evner og Anlæg skulde de maaske fortrinsvis findes blandt de flinkeste Elever i Klassen; men Erhvervsarbejdet sætter dem saa meget tilbage, at deres Plads fortrinsvis bliver i Midten af Klassen. Man skal dog udtrykkelig tilføje, at denne Kommentar til Tallene i Tabel 20 selvfølgelig ikke tør betragtes som et statistisk Bevis, men kun som en ret sandsynlig og nærliggende Hypotese.

Betragter man særlig de Tal, der angive Børnenes Flinkhedsgrad i Gymnastik, faar man et ganske andet Billede. Det viser

sig (især for de københavnske Skoler, jfr. Tabel 20), at den Tredjedel af Klassen, som rummer de flinkeste Gymnastikere, tæller over en Tredjedel af de arbejdende Børn, medens disse ere paafaldende svagt repræsenterede blandt de mindst dygtige Gymnastikere. Dette er netop, hvad man paa Forhaand kunde vente. De arbejdende Børn udvælges sandsynligvis blandt de kraftigste og efter Alderen mest udviklede, og da der ikke ved Gymnastikundervisningen bliver saa megen Lejlighed til at give efter for den Træthed og Søvnighed, der følger af Erhvervsarbejdet, er det rimeligt, at der blandt de arbejdende Børn er forholdsvis mange flinke Gymnastikere.

Erhvervsarbejdets Indflydelse paa Barnets Standpunkt i Skolen er naturligvis ikke ens for alle Arter af Beskæftigelser. Saaledes synes Mælkedrengene i København afgjort at høre til Klassernes ringere Elever. Nedenstaaende Tal fra de københavnske Fri-skoler ere i saa Henseende ret talende:

Mælkedrengene hørende til Klassens	I de almindelige Fag	I Gymnastik
flinkeste Tredjedel	76	156
mellemste —	134	165
ringeste —	211	88
Uangivet	6	18
Tilsammen	427	427

Til den flinkeste Tredjedel af Klassen hører i de almindelige Fag kun 18 pCt. af Mælkedrengene, men i Gymnastik 38 pCt.; til den ringeste Tredjedel hører i de almindelige Fag 50 pCt., men i Gymnastik kun 22 pCt.

Skoler i Byerne.

Kommune i ..... Amt.

Skolens Navn: .....

Skolens Art: (Betalings- eller Friskole, Heldags- eller Halvdagsskole) .....

Klasse: ..... Klassens Skoletid: { Fra Kl. .... til Kl. ....
 Klassens Elevantal: ..... { Fra Kl. .... til Kl. ....

Barnets Løbe-Nr.	1.	2.	3.	4.
1. Dreng (D) eller Pige (P)				
2. Fyldt Aldersaar				
3. Faderens eller Moderens (Forsørgerens) Livstilling saa nøje angivet som muligt. Eks.: Snekermester, Smedesvend, Murerarbejdsmand, Vaskerkone, Fabrikarbejdske. Hvis Barnet er forældreløst eller af anden Grund i Pleje , gøres Bemærkning herom				
4. Forsørgerens ægteskabelige Stilling (gift, ugift, Enkemand, Enke, forladt Kone, separeret, fraskilt)				
5. Hvis Barnet har Arbejde udenfor Hjemmet , anføres: Arbejdets Art: (Bygang, Fabriksarbejde med nøje Angivelse af Fabrikens Art, Mælkedreng, Kegelbane, Beværtning, Husgerning, Vask, Strygning o. s. v.) Klokkeslet for Barnets almindelige Arbejdstid: Saa vidt muligt anføres Klokketslet for Arbejdstidens Begyndelse og Slutning (Eks.: 8-11½ Fm. samt 6-8 Eftm.)				
6. Hvis Barnet har erhvervsmæssigt Arbejde i Hjemmet , anføres: Arbejdets Art (Syning, Strikning, Cigarrulning o. s. v.) For hvis Regning (Forældrene, fremmed Arbejdsgiver)				
7. Arbejder Barnet ogsaa om Søndagen, fuldt eller delvis?				
8. Arbejder Barnet hele Aaret? Hvis ikke, angives i hvilke Maaneder				
9. Hvilket Vederlag faar Barnet for sit Arbejde? Pengeløn: (Øre pr. Uge) Kost: (fuld Kost, Middagsmad, Frokost o. s. v.) Logis: (Ja eller Nej) Andet: (Klæder, Fodtøj o. l.)				
10. Faar Barnet Drikkepenge foruden ovennævnte Løn? I bekræftende Fald, hvormeget omtrent?				
11. Hører Barnet til den finkeste, (a) I de almindeligste eller ringeste Tre- dield af sine jævnaldrende i Klassen? b) I Gymnastik, Sløjd o. l.?				
12. Bemærkninger:				

Skoler paa Landet.

Kommune i ..... Amt.

Skolens Navn: .....

Klasse: ..... Klassens Antal Skoledage i Ugen: .....

Klassens Elevantal: ..... Klassens Skoletid: { Fra Kl. .... til Kl. ....
 { Fra Kl. .... til Kl. ....

Barnets Løbe-Nr.	1.	2.	3.	4.
1. Dreng (D) eller Pige (P)				
2. Fyldt Aldersaar				
3. Faderens eller Moderens (Forsørgerens) Livsstilling saa nøje angivet som muligt. Eks.: Husmand, Smedemester, Murersvend, Daglejer ved Agerbrug, Teglværksarbejder, Fabrikarbejderske. — Hvis Barnet er forældreløst eller af anden Grund i Pleje , gøres Bemærkning herom				
4. Forsørgerens ægteskabelige Stilling (gift, ugift, Enkemand, Enke, forladt Kone, separeret, fraskilt)				
5. Hvis Barnet er ude at tjene , anføres: Hos hvem (Gaardmand, Proprietær, Smed o. s. v.) Hvorned beskæftiget (Kreaturpasning, Malkning, almindeligt Landbrugsarbejde, Havearbejde o. s. v.)				
6. Hvis Barnet bor hjemme, men har Arbejde udenfor Hjemmet , anføres: Hos hvem (Gaardmand, Proprietær, Mejeri, Fabrik o. s. v.) Arbejdets Art (Kreaturpasning, Malkning, Fabrikarbejde med nøje Angivelse af Fabrikens Art o. s. v.)				
7. Klokkeslet for Barnets almindelige Arbejdstid Denne Rubrik udfyldes for de Børn, der falde ind under Rubrikkerne 5 eller 6. Saavidt muligt anføres Klokkeslet for Arbejdstidens Begyndelse og Slutning (Eks.: hveranden Dag 6—12 Fm., 2—6 Eftm., hveranden Dag 3—6 Eftm.)	{ Sommer			
8. Hvis Barnet har erhvervsmæssigt Arbejde i Hjemmet , anføres: Arbejdets Art (Kreaturpasning, Syning, Strikning, Cigarrulning o. s. v.) For hvis Regning (Forældrene, fremmed Arbejdsgiver)				
9. Arbejder Barnet ogsaa om Søndagen, fuldt eller delvis?				
10. Arbejder Barnet hele Aaret? Hvis ikke, angives i hvilke Maanedes				
11. Hvilket Vederlag faar Barnet for sit Arbejde? { Pengeløn pr. Maaned: Kost (Ja eller Nej) Andet: (Klæder, Fodtøj o. l.)				
12. Hører Barnet til den flinkeste, mellemste eller ringeste Trediedel af sine jævnaldrende i Klassen? { a) I de almindelige Skolefag? b) I Gymnastik, Sløjd o. l.?				
13. Bemærkninger:				

RÉSUMÉ EN FRANÇAIS.

A l'aide des renseignements produits par toutes les écoles primaires du Danemark on a fait une enquête sur l'étendue et le genre du travail non scolaire fait pendant l'été de 1908 par les enfants fréquentant les écoles.

Les renseignements embrassaient 370440 écoliers ainsi répartis :

	Garçons	Filles	Total
La capitale.....	29612	29364	58976
Villes de province	34272	35135	69407
Communes rurales	123286	118771	242057
Tout le pays ...	187170	183270	370440

De tous ces 370440 enfants les 259531 figuraient comme n'ayant point de travail salarié hors de l'école. 45512 enfants travaillaient pour leurs parents ou soutiens; 65397 enfants étaient placés chez des étrangers. Ainsi, pour tout le pays, les trois dixièmes des enfants fréquentant les écoles primaires avaient du travail non scolaire; de ces jeunes ouvriers les deux cinquièmes travaillaient pour leurs parents; les trois cinquièmes, pour des étrangers.

Dans les villes il n'est qu'un nombre relativement petit d'enfants qui travaillent pour leurs parents; mais à la campagne, où il s'agit surtout de garder le bétail et de faire de l'ouvrage agricole ordinaire, on trouve presque autant de garçons travaillant pour les parents que pour des étrangers; et pour les fillettes presque le double de celles qui font du travail non scolaire à la campagne travaillent pour leurs parents.

Voici le pour-cent des écoliers et écolières travaillant pour les parents ou des étrangers: dans la capitale, 23 % des écoliers, 12 % des écolières; dans les villes de province 29 % des écoliers, 17 % des écolières; à la campagne 42 % des écoliers, 28 % des écolières.

Quant au gagne-pain par rapport à l'âge de l'enfant, les écoliers travailleurs (pour parents ou étrangers) sont ainsi répartis:

	Age	Garçons %	Filles %
Passé	6 ans.....	1,5	1,3
—	7 —.....	5,1	4,0
—	8 —.....	11,7	7,6
—	9 —.....	21,7	13,6
—	10 —.....	37,8	22,6
—	11 —.....	53,4	32,7
—	12 —.....	66,7	42,6
—	13 —.....	71,0	47,4
—	14 —.....	62,9	42,7

Le travail fait par les enfants pour les parents ne peut pas être considéré comme de l'ouvrage professionnel propre. Ordinairement il n'est pas salarié, le plus souvent pas régulier, ayant plutôt un caractère occasionnel, suivant les besoins du ménage ou de l'exploitation agricole, qu'un caractère régulier. Donc les renseignements suivants ne concernent que le travail pour des étrangers.

Tandis que presque tous les écoliers qui travaillent dans les villes habitent chez leurs parents, à la campagne ils sont le plus souvent logés chez les patrons.

Ainsi de 27428 écoliers travailleurs ruraux les 21631 logaient chez leurs maîtres; de même de 12607 fillettes les 8839 étaient placées chez des étrangers.

La presque-totalité des enfants travailleurs urbains font des courses; pour les fillettes le ménage et la surveillance des enfants les occupent particulièrement. A la campagne c'est la garde du bétail et l'ouvrage ordinaire agricole qui requièrent l'emploi de la force des enfants. Les groupes mentionnés renferment à peu près 37000 garçons et 19000 fillettes, soit les 8 ou 9 dixièmes de tous les écoliers qui travaillent pour des étrangers.

Des garçons (env. 16000) qui travaillent pour des étrangers dans les villes les 12000 sont occupés à faire des courses, des commissions etc.

Des 9000 écolières urbaines qui travaillent plus de 4000 font des courses, 4000 sont occupées dans le ménage ou comme bonnes d'enfants.

Des 27000 écoliers travaillant à la campagne les 17000 sont gardeurs de bétail, les 8000 coopèrent à autre ouvrage agricole (dont sarclage de rivières etc.).

Des 13000 écolières travaillant à la campagne 5000 à 6000 sont occupées dans le ménage ou à surveiller les enfants, 2000 à

3000 gardent le bétail, 4000 à peu près sont occupées d'autre ouvrage agricole. —

Dans les ateliers et fabriques de tout le pays 2000 garçons au bas mot et à peu près 1000 fillettes sont occupés; 500 à 600 garçons sont occupés dans la distribution du lait dans la capitale; 600 à 700, dans les villes de province.

Dans les auberges 200 écoliers à peu près sont occupés (p. ex. à redresser les quilles).

La durée du travail journalier pour la plupart des enfants travailleurs urbains est de 4 à 6 heures; mais pour les enfants campagnards elle dépasse ordinairement les 8 heures, et pour la cinquième partie des enfants même les 12 heures. A ce propos il faut pourtant se rappeler que le genre de l'ouvrage rural diffère bien de celui urbain. Surtout pour les enfants qui gardent le bétail le temps du travail n'est au fond que le temps qu'ils sont tenus de rester présents, sans que du reste ils sont chargés d'ouvrage proprement dit.

Le salaire moyen d'un écolier ouvrier qui n'est pas nourri par le patron, s'élève dans la capitale à 2,83 couronnes (à 1,39 franc) par semaine; dans les villes de province à 1,52 c. Pour les fillettes le salaire moyen est de 1,66 c. par semaine dans la capitale; de 0,78 c. dans les villes de province.

Comme nous venons de le dire, à la campagne la plupart des enfants qui travaillent sont logés et nourris chez leurs maîtres.

Le salaire moyen des garçons est de 5,50 c. par mois, celui des fillettes est de 4,32 c. par mois (sans compter la valeur de la nourriture).
